

EKONOMICKÁ INFORMÁCIA O TERITÓRIU

Bulharská republika

[Všeobecné informácie o krajine](#)

I. ZÁKLADNÉ EKONOMICKÉ INFORMÁCIE

---

a) Základná charakteristika hospodárstva

Bulharsko je otvorená trhová ekonomika so 6,5 mil. obyvateľmi – zo sčítania v septembri 2021 vyplýva rapidný pokles obyvateľstva. Dôvodom je vysoká miera ekonomickej migrácie, dopad pandémie COVID-19 na demografiu krajiny. V Bulharsku 67,4 % ekonomiky tvoria služby, 28 % priemysel a 4,3 % pôdohospodárstvo. Podnikateľom a investorom ponúka jedno z najnižších daňových zaťažení v EÚ s daňou z príjmu vo výške 10 %, dividendy do materských spoločností v EÚ sú oslobodené od dane. BG je najlacnejšou členskou krajinou EÚ z hľadiska nákladovosti pracovnej sily. Hodinové náklady na prácu predstavujú podľa dát Eurostatu z decembra 2022 výšku „len“ 8,2 EUR (napriek radikálnemu nárastu - 6,5 EUR (SR - 12,9 EUR, priemer EÚ 28,5 EUR, Eurozóny – 32,3 EUR, najvyššia v Luxemburgu 50,7 EUR). Zároveň dosahovala produktivita práce podľa dát Eurostatu v Bulharsku len 50,8 % priemeru EÚ pre porovnanie v SR je 73,4 % priemeru EÚ. Výhodou ekonomiky je však nízka miera zadlženosti a rezervy v oblasti čerpania fondov (vrátane Národného plánu obnovy a odolnosti), cez zvýšenie týchto ukazovateľov krajina môže saturovať svoj ekonomický a sociálny rozvoj.

Bulharsko od roku 2020 zažíva vysokú mieru politickej nestability, ktorá má priamy dosah na kreovanie politík, ktoré aktívne pomáhajú rozvoju ekonomiky a zlepšovaniu podnikateľského prostredia. Od apríla 2021 do apríla 2023 sa uskutočnilo päť parlamentných volieb a krajinu vedú dočasné úradnícke vlády s výnimkou polročnej vlády premiéra K. Petkova (december 2021 - jún 2022). Aktuálne po predčasných parlamentných voľbách, ktoré sa konali v apríli 2023 vedie krajinu vláda, ktorá sa dohodla na 18 mesačnom trvaní a na mechanizme rotácie premiéra v deväťmesačnom intervale medzi stranami vládnej koalície. Politická nestabilita sa podpísala pod výrazné meškania prípravy Národného programu, ktorý by umožnil čerpanie prostriedkov z Fondu obnovy. Zároveň nedostatočná politická vôľa na prijatie legislatívnych opatrení ako aj neplnenie Maastrichtských kritérií rezultovali do neprijatia Bulharska do Eurozóny od roku 2023, cieľom aktuálnej vlády je vstup krajiny v januári 2025. Problém so stabilitou politického života a plnením záväzkov z oblasti právneho štátu a potierania nelegálnej migrácie malo za následok, že krajina dosiaľ nie je členom Schengenského priestoru.

V rebríčku Svetovej banky „Ease of Doing Business“ sa v roku 2020 BG nachádzalo na 61. mieste (SR na 45. mieste), čo je rovnaké umiestnenie ako v roku 2019 pre obe krajiny. Hodnotenie negatívne ovplyvnili hlavne dva indikátory. Bulharsko dosiahlo až 113. priečku na svete v náročnosti začať podnikat' a dokonca až 151. priečku v ľahkosti pripojenia sa k elektrickej sieti s priemernou čakacou dobou na tento úkon až 262 dní. V súčasnosti ekonomika BG disponuje jedným z najnižších daňových zaťažení v EÚ s daňou z príjmu vo výške 10 %. BG je najlacnejšou členskou krajinou EÚ z hľadiska nákladovosti pracovnej sily. Podľa dát EUROSTAT-u však mzda v roku 2022 rástla najviac z pomedzi krajín EÚ a nominálny rast bol až vo výške 16,6%. Priemerná mzda v národnom hospodárstve tak v roku 2022 dosiahla 995 € mesačne. Bulharsko podľa dát EUROSTAT je rovnako na chvoste v rámci Európskej únie aj vo výške čistej priemernej mzdy pre jednotlivca bez detí, ktorá dosahuje len 701 EUR mesačne a pre pracujúcu rodinu s dvoma nezaopatrenými deťmi 1478 EUR. Produktivita práce rástla aj v roku 2022 v BG (54,5 % priemeru EÚ) je však stále významne nižšia ako v SR, kde naopak podľa dát EUROSTAT klesá (v roku 2022 - 73,6 %). Výhodou krajiny je jej poloha na priesečníku energetických a dopravných trás z Ázie do EÚ. BG je členom BSEC (Čiernomorská hospodárska spolupráca). BG sa po odstavení plynu z RF snaží rozbehnúť projekty diverzifikácie zdrojov a trás dodávok najmä zemného plynu.

HDP Vojna na Ukrajine vypukla v momente, keď bulharská ekonomika naberala na obrátkach po kríze COVID-19 (v roku 2021 rast HDP vo výške 4,2%). Mnohé spoločnosti plánovali expanziu a dokonca aj nové investície. Ruská invázia na Ukrajinu, ktorá sa začala 24. februára, však mnohé z týchto zámerov zmenila. Reálny HDP vzrástol v roku 2022 o 3,4 % v dôsledku nárastu spotreby a vývozu najmä ropných produktov v súvislosti s vojnou a odstavením rafinérií na Ukrajine. Rast reálnej spotreby domácností sa v druhej polovici roka 2022 zrýchlil, podporený expanziou disponibilného príjmu v kontexte veľmi napätého trhu práce. Rast exportu bol obzvlášť silný v prvej polovici roka 2022, čo odrážalo vyššie ceny aj objemy komodít vyvázaných do regiónu, najmä elektriny. Silne vzrástol aj dovoz, ktorý bol poháňaný vysokým domácim dopytom a vysokým podielom dovozu na vývoze. Prvé známky ochladzovania v sektore nehnuteľností boli zaznamenané v štvrtom štvrťroku s prepadom stavebných povolení a nových transakcií. EUROSTAT predpokladá, že rast HDP sa v roku 2023 spomalí na 1,5 % a v roku 2024 sa však opätovne zvýši na 2,4 %. Očakáva sa, že štvrtročný HDP bude po prvom štvrťroku 2023 stagnovať a potom v roku 2024 opäť začne mohutnú expanziu poháňanú exportom, súkromnou spotrebou a verejnými investíciami. Tempo rastu exportu by sa malo v roku 2023 malo výrazne spomaliť a opätovne rásť až v roku 2024. Exportnú výkonnosť ovplyvnia okrem zmiernenia externého dopytu aj plánované údržby v oceliarskom priemysle a jadrovej elektrárni, ako aj koniec prechodného obdobia na možnosť spracovávaní a vývozu ropných produktov vyrobených z ruskej ropy URAL. Napriek vysokej inflácii však EUROSTAT očakáva, že súkromná spotreba zostane na začiatku roka 2023 silná, do polovice roka 2024 sa však zmierni. EUROSTAT očakáva vo svojej jarnej prognóze pokračovanie rastu reálnych príjmov domácností a pokles inflácie. Rovnako sa EUROSTAT domnieva, že miera úspor domácností sa zvýši s rastom úrokových mier v kombinácii so zníženou ochotou domácností sa zadlžovať, z dôvodu rast úrokových sadzieb.

Rozpočet a verejné financie Vláda zvolila opatrný prístup s reštriktívnou monetárnou politikou a rok 2022 bol rokom výraznej fiškálnej konsolidácie a rozpočet dosiahol deficit vo výške 2,8 % HDP. Dostal parlament neprijal návrh rozpočtu na rok 2023 (jún 2023) a krajina je v rozpočtovom provizóriu na základe rozpočtu na rok 2022. Z dôvodu vysokej inflácie však nová vláda musí prijať adekvátne opatrenia na strane výdavkov a sociálnych transferov. Jarná prognóza EUROSTAT predpokladá, že rozpočtový deficit v roku 2023 dosiahne až 4,8 % HDP v roku 2023, to by však bolo v ostrom kontraste so snahou vlády plniť Maastrichtské kritéria. Viaceré faktory by však mali pomôcť obmedziť deficit. Čisté rozpočtové náklady na opatrenia na podporu energetiky sa v roku 2023 plánujú na úrovni 0,8 % HDP v porovnaní s 1,5 % v roku 2022. Úplné ukončenie týchto opatrení sa predpokladá v roku 2024. Predpokladá sa, že transfery súvisiace s utečencami z Ukrajiny budú mať výrazne nižší dopad na rozpočet. Daňový príjem má ťažiť zo zvýšenia daňových príjmov, ale aj z vyššej spotreby a rastúcich cien tovarov a služieb podliehajúcich nepriamym daniam, najmä DPH. Vývoj deficitu v roku 2023 je ovplyvnený aj predpokladaným úplným ukončením núdzových dočasných opatrení COVID-19, ktoré podľa odhadov v roku 2022 dosiahli 1 % HDP. EUROSTAT ďalej predpokladá sa, že deficit verejných financií zostane vysoký aj v roku 2024 na úrovni 4,8 % HDP. Za predpokladu nezmenenej politiky by sa rast daňových príjmov mal spomaliť. Predpokladá sa, že bežné výdavky budú rásť rýchlejšie ako príjmy, ale vplyv na deficit bude kompenzovaný nižšími verejnými investíciami v rámci začiatku nového programového obdobia. EUROSTAT predpokladá, že dlh verejnej správy vzrastie z 22,9 % HDP v roku 2022 na 28,1 % do roku 2024. Existuje však nádej, ak nová vláda zavedenie nové reštriktívne opatrenia môže deficit a dlh verejnej správy byť nižšími.

Bulharsko je v súčasnej finančnej perspektíve jedným z najväčších príjemcov z fondov EÚ v percentuálnom vyjadrení finančných zdrojov na HDP. Z viacročného finančného rámca na roky 2021 – 2027 je pre Bulharsko vyčlenených 16,6 mld. EUR (27 % úrovne HDP roka 2020) a z Európskeho fondu obnovy a odolnosti 7,5 mld. EUR (12 % HDP úrovne roka 2020). Problémom je čerpanie z Plánu obnovy, dosiaľ sa podarilo Bulharsku zrealizovať len jednu zálohovú platbu z dôvodu absencie politickej zhody na prioritách Národného programu. K schváleniu Národného plánu prišlo zo strany EK až začiatkom apríla 2022 (BG bola posledná krajina EÚ, plán bol tak odobrený až rok po schválení prvých Národných plánov iných

štátov. V roku 2023 z dôvodu konca programového obdobia 2014-2020 bude rast akcelerovaný dočerpávaním fondov EÚ. V tejto súvislosti očakávajú medzinárodné finančné inštitúcie, že fondy EÚ podpora makroekonomické vyhliadky Bulharska rovnako ako aj plánovaný vstup do Eurozóny (plánovaný na 1.1.2025). Limitom sa môže stať vojenský konflikt pri hraniciach Bulharska a s tým spojené problémy v turistickom ruchu aktuálna správa o zamorení Čierneho mora z Kachovskej priehrady majú dopad na znižovanie rezervácií v hoteloch. Rovnako rast cien v ubytovacích zariadeniach a hoteloch z dôvodu vysokej inflácie a rastu miezd môžu mať priamy dopad na turistov, ktorý vyhľadávajú nízkonákladovú turistiku a tým znížia príjem v tomto segmente. Limitom ekonomického rozvoja môže byť rovnako rozpočtové reštrikcie z dôvodu nutnosti plnenia Maastrichtských kritérií, zvýšenie nákladov na zbrojenie a bezpečnosť, ako aj absorpčná kapacita nových peňazí a projektov v ekonomike Bulharska.

Nezamestnanosť v post pandemickom období nadalej znižovala. Kým ešte v prvom štvrťroku 2022 dosahovala úroveň 5,3 % (pokles o jeden percentuálny bod oproti rovnakému obdobiu 2021) ku koncu roka už 2022 už dosahoval len 4,3% s tým, že jarná prognóza Eurostat-u z 15.mája 2023 dáva nádej, že napriek vysokej inflácii sa trend udrží aj v roku 2023 a v roku 2024 by mala dosiahnuť len 4,0%. Podľa vekovej štruktúry a vzdelanostnej úrovne je nezamestnanosť najvyššia medzi mladými ľuďmi vo veku 15 až 29 rokov (11,0 %). Počet ľudí žijúcich pod hranicou chudoby sa príchodom pandémie zvýšil a podľa štatistických údajov žilo v roku 2020 pod hranicou chudoby až 23,8 % obyvateľov krajiny, čo je jedno z najvyšších čísel v rámci EÚ. V súvislosti s nárastom inflácie v roku 2022 sa vláde nepodarilo signifikantne znížiť riziko chudoby a podľa údajov Eurostat-u z decembra 2022 je chudobou ohrozených 22,9% populácie.

Výhodou krajiny je jej poloha na priesečníku energetických a dopravných trás z Ázie do EÚ. BG je členom BSEC (Čiernomorská hospodárska spolupráca). BG zostáva silne závislé od dovozu energonosičov z Ruska, hoci sa za pomoci Európskej komisie snaží rozbehnúť projekty diverzifikácie zdrojov a trás dodávok najmä zemného plynu. Problémami pre ekonomickú činnosť v krajine zostávajú korupcia, vysoký stupeň byrokracie, netransparentnosť a nepredvídateľnosť právneho systému a zlá vymožiteľnosť práva. V indexe vnímania korupcie Transparency International 2022 BG zaujíma 72. miesto (SR 49. miesto).

Hlavné makroekonomické ukazovatele krajiny:

	2018	2019	2020	2021	2022
Rast HDP (%)	3,1	3,4	-4,0	7,6	3,4
Inflácia (CPI, december, %)	2,7	3,8	0,1	7,8	13,0
Nezamestnanosť (december, %)	4,7	4,1	6,7	4,8	4,3
Rozpočtový bilancia (% HDP)	2,0	2,1	-3,4	-4,1	-2,8
Dlh verejných financií (% HDP)	22,3	20,4	24,5	23,9	22,9
Externý dlh (% HDP)	59,3	55,8	63,4	61,8	52,5
Saldo platobnej bilancie (december, mil. EUR)	127,0	149,3	-217,4	-329	-160,6

Zdroj: Nár. štatistický inštitút BG, Bulharská nár. banka

Pozícia Bulharska v ukazovateľoch kvality podnikateľského prostredia a súvisiacich odvetví:

- Index demokracie: 57. pozícia (SR patrí 43. priečka), 2022;
- Index slobody tlače: 91. pozícia (SR – 27 priečka), 2022;
- Index ekonomickej slobody: 29. miesto (SR na 36. priečke), 2021
- Rule of law index : 62. miesto (SR – 33. miesto), 2021;
- Index kvality života: 44. miesto (Slovensko – 30. miesto), 2021

Hodnotenie dlhodobých záväzkov Bulharska

- Fitch BBB positive outlook;
- S&P Global Ratings BBB stable;
- Moody's stable outlook.

b) Hlavné odvetvia hospodárstva

Najväčší podiel na tvorbe HDP BG majú služby (70,4 %) a na zamestnanosti sa celkovo sektor j podiela 66,5 %. Priemysel tvorí 25,9 % hospodárstva a zamestnáva cca. 26,6 % ľudí. V pôdohospodárstve pracuje 6,8 % osôb a tvorí 3,7 % ekonomiky. Medzi hlavné odvetvia ekonomiky patria: obranný, strojársky (automotive), ťažobný (farebné a vzácne kovy) a textilný priemysel, sektor informačných technológií (vrátane centier zdieľaných služieb), poľnohospodárstvo a cestovný ruch.

Služby

Sektor informačných a komunikačných technológií je tradičným exportným sektorom v BG a zároveň jednou z najrýchlejšie rastúcich oblastí ekonomiky v BG. Dokumentuje to jeho 10 % podiel na tvorbe HDP. Digitálny sektor sa podiela 11 % na celkovom exporte služieb z BG, pričom svoje produkty a služby do zahraničia exportuje až 91 % bulharských start-upov. BG má ôsmy najrýchlejšie priemerné pripojenie mobilného internetu na svete (2. miesto v EÚ). Medzi najväčšie spoločnosti v bulharskom IT sektore patria pobočky nadnárodných firiem ako HP, Microsoft, Cisco, Paysafe, Telerik/Progress, VMware, SAP Labs atď., ak aj rad úspešných domácich hráčov (Bulpros, Sirma, Musala Soft). IKT sektor je koncentrovaný prevažne v Sofii, kde sa nachádza aj vysoká koncentrácia startupových spoločností, predovšetkým zo sektora IKT.

Centrá zdieľaných služieb – BG so svojou lacnou a kvalifikovanou pracovnou silou je jedným zo svetových lídrov v outsourcingu a stalo sa cieľom pre outsourcing činností mnohých svetových firiem. Podiel sektora na HDP je vyše 5 %. Momentálne v BG v sektore priamo pracuje viac ako 60 tis. osôb. 51% spoločností pôsobí ako BPO, 49 % má hlavnú činnosť ITO.

Prierezový sektor automatizácie a robotiky

V poslednom období úspešne rastie sektor automatizácie a robotiky. Bulharské spoločnosti sa usilujú čeliť zlomovým zmenám a demografii novým podmienkam a realizovali flexibilné automatizované výrobné riešenia. Tempo tvorby inovatívnych produktov a automatizácie - ako zmeny podnikateľských stratégií subjektov zo strojárkeho, elektrotechnického a IKT-sektora je v porovnaní so zahraničím vysoké. Bulharské spoločnosti sa zamerali na existujúce medzery na trhu a prišli s novými prototypmi produktov. Ako príklady možno uviesť: Allterco Robotics, Inoled a Elux (UV-C čistenie vzduchu), Spesima Engineering (priemyselná dezinfekcia), Intelligent Security Systems (plúcne ventilátory), či Hyperscience (digitalizácia dokumentácie).

Doprava a logistika je vďaka strategickej polohe krajiny, ktorá je vstupnou bránou z Ázie do EÚ, významným odvetvím priemyslu a pôsobia tu okrem lokálnych hráčov ako BDŽ (Bulharské železnice) takmer všetky významné svetové dopravné a logistické spoločnosti ako UPS, Fraport, Schenker, Somat, Biomet, Kuehne+Nagel, Gebrüder Weiss a i. Sektor sa podiela 4,7 % na HDP krajiny a zamestnáva 145 tis. ľudí. Hlavnými logistickými uzlami krajiny sú Sofia a Plovdiv. Štát prevádzkuje medzinárodnú leteckú spoločnosť Bulgaria Air. Veľkým ohrozením bulharského prepravného sektora je, vzhľadom do excentrickú polohu BG v rámci EÚ, prijatie Cestného balíčka na úrovni EÚ.

Sektor cestovného ruchu, zdravotný turizmus a balneológia – táto oblasť bola je jednou z najviac postihnutých koronakrízou, keďže BG sa vďaka svojim prírodným podmienkam zaraduje medzi hlavné turistické destinácie v Európe a podiel sektora na HDP a zamestnanosti je vysoký (2022: 13 % HDP; 12 % na zamestnanosti). Okrem veľkých kapacít rekreácie na pobreží Čierneho mora ide aj o lyžiarske strediská v horských oblastiach (BG disponuje 12 pohoriami s výškou nad 2000 m. n. m.) a kúpeľné strediská. V roku 2022 dosiahol

počet zahraničných turistov v BG hodnotu 10,8 mil. (0,4 % rast medziročne), pričom počet slovenských návštevníkov v BG v roku 2022 dosiahol 70,6 tis. (2018: rekordných 102 tis.). Najväčší počet turistov do BG prišiel z Rumunska, Grécka a Nemecka. Naopak, z Bulharska navštívilo SR približne 25 tisíc osôb.

Priemysel

Index priemyselnej výroby v roku 2021 dosiahol rekordný rast v roku 2021 až o 8,9 % v predchádzajúcom krízovom roku 2020 až o 5,9%. Veľká časť odvetví priemyslu vykazuje relatívne nízku pridanú hodnotu s nízkou produktivitou práce a vysokou energetickou náročnosťou. Výhodou z hľadiska zamestnávateľov sú nízke personálne náklady.

Strojárske priemysel je dlhodobou zameraný prevažne na subdodávky pre zahraničné firmy, z veľkej časti pre podsektor automotive, v ktorom je v BG aktívnych viac ako 200 firiem (súčiastky 90 % automobilov v Európe majú pôvod v BG). Na celkovej priemyselnej výrobe sa podieľa 5,8 % a zamestnáva viac ako 50 000 ľudí pri ročných tržbách vyše 1 mld. EUR. Ďalšie dôležité podsektory sú: výroba ťažkých stavebných strojov, kovospracujúcich strojov, hydraulických prvkov a systémov, manipulačnej techniky a strojov, vozidiel a dielov, stavba lodí a opravy, ako aj výroba vojenskej techniky. Jediná automobilka, ktorá v BG operovala (mesto Loveč) začiatkom roka 2017 ohlásila bankrot (spoločná produkcia bulharského Litex Motors a čínskeho Great Wall od r. 2012), ktorá produkovala do 50 tis. osobných automobilov ročne. Medzi významných producentov v sektore patria spoločnosti Witte Automotive, Lufthansa Technik, Latecoére, Montupet a. d.

Elektrotechnický a elektronický priemysel pokrýva cca. 5,3 % priemyselnej výroby v krajine a prispieva cca 6,7 % k tvorbe pridanej hodnoty v priemysle BG. V súčasnej dobe sektor v BG zamestnáva 45 tis. ľudí v cca 2 300 firmách. 75 % produkcie elektroniky sa exportuje, z toho 25 % tvorí export elektrických vodičov a káblov (prepojenosť na automotive). Medzi hlavné nadnárodné koncerny produkujúce v BG sa radia: ABB, Osram, Sensata Technologies, Siemens, Leoni či Yazaki. Medzi hlavné klustre elektronickej výroby v BG patria mestá: Botevgrad, Jambol, Plovdiv a Sofia.

Ťažobný priemysel je jedným z tradičných odvetví ekonomiky a podieľa sa 5 % na tvorbe HDP. Export odvetvia predstavuje 3 mld. EUR ročne. V sektore je zamestnaných 22 tis. osôb (cca. 4 % v rámci celého priemyslu). Produkčnými artiklami sektora sú predovšetkým: farebné a vzácne kovy (zlato, striebro, meď, olovo, zinok, volfrám, nikel a. d.), železná ruda, uhlie a lignit, ako aj priemyselné minerály. Ropa a zemný plyn sa ťažia v malom množstve. Medzi najväčšie spoločnosti v odvetví patria: Assarel-Medet, Kaolin EAD, Dundee Precious Metals, Mini Marica Iztok a ďalšie.

Energetický sektor (vrátane ťažby energonosičov) sa na tvorbe HDP podieľa 18,2 % a zamestnáva 10,9 % zamestnancov v ekonomike. Takmer 40 % celkovej hodnoty produkcie tvorí ťažba uhlia (ktorá by mala byť postupne utlmovaná), ktorého zásoby sa odhadujú na 4,5 mld. ton (najmä lignit) a vyskytuje sa predovšetkým v okolí Starej Zagory a Pernika. Najväčším podnikom v tomto sektore je Mini Marica Iztok. Väčšinu energonosičov BG dováža z Ruska. BG je takmer plne závislé od dovozu zemného plynu (prostredníctvom spoločnosti Gazprom sa dováža 2,9 mld. m³ ročne) a ropy z Ruska (hlavným dodávateľom je Lukoil). Krajina stále nemá dobudované cezhraničné prepojenia, ktoré by umožňovali efektívnu diverzifikáciu.

Chemický priemysel predstavuje 4,5 % priemyselnej výroby v krajine a prispieva cca. 4,7 % k tvorbe pridanej hodnoty v priemysle BG. V krajine sa popri filiálkach veľkých zahraničných spoločností nachádzajú aj lokálni chemickí výrobcovia. V roku 1999 ruský Lukoil prevzal najväčší petrochemický kombinát na Balkáne - Neftochim Burgas. Belgická spoločnosť Solvay Group v BG prevádzkuje svoju najväčšiu výrobu sódy v Európe. Medzi ďalších zahraničných investorov v tomto sektore patria Holcim, Italcementi Group, Henkel, Knauf, Saint Gobain, Air Liquide a.i.

Hutníctvo a metalurgia sa na celkovej priemyselnej výrobe podieľajú cca. 11 %. Z toho 15 % pripadá na výrobu ocele, 82 % na hutníctvo neželezných kovov a na odlievanie kovov 3 %.

Napriek domácej ťažbe surovín je odvetvie závislé aj od dovozu železnej rudy a koksovateľného uhlia. V dôsledku útlmu v lodiarenskom priemysle došlo v poslednom období k stagnácii produkcie. Medzi významné spoločnosti v tomto sektore patria: Promet Steel-Metinvest, Aurubis Bulgaria, Stomana Industry a ďalšie.

Textilný priemysel je prevádzkovaný hlavne európskymi výrobcami a distribútormi odevov a je na 95 % orientovaný na export, pričom tretina vývozu textilných výrobkov smeruje do EÚ. Kvôli silnej konkurencii Číny a Turecka sa sektor postupne preorientoval na menšie objednávky kvalitnejšieho tovaru. V súvislosti s tzv. koronakrízou zažil sektor boom v podobe výroby nových špecializovaných zdravotníckych materiálov a odevov.

Obranný priemysel je tradične významnou časťou hospodárstva BG, aj keď výroba a export sa objemovo nemôžu porovnávať s obdobím pred rokom 1989. V poslednom období BG zaznamenáva opäť výrazný vzostup vojenského priemyslu. V súčasnosti sektor zamestnáva 15 tis. zamestnancov. Plánovaná modernizácia armády, do ktorého sa určite zapoja aj lokálne firmy, ako aj navýšenie prostriedkov do rezortu obrany môže podiel tohto priemyslu na HDP krajiny len navýšiť.

Pôdohospodárstvo a rybolov

Vďaka dobrým klimatickým podmienkam a dostatku úrodnej pôdy má krajina tradície v pestovaní poľnohospodárskych kultúr. Až 50 % plochy BG je poľnohospodársky obhospodarovaná. Medzi tradičné plodiny, ktoré BG vyváža na zahraničné trhy, patria korenie a byliny, obilie, hrozno, tabak, paradajky, marhule, ako aj ružový a levanduľový olej. BG je jedinou krajinou v EÚ, kde sa pestujú všetky štyri druhy tabaku. V BG je zavedený zákaz GMO produktov. V EÚ sa BG radí medzi špičku v sadení slnečnice. V rámci chovného sektora sa v BG vyskytujú všetky európske druhy chovov. Čo sa týka rybolovu, celková produkcia zo sladkovodného a morského rybolovu sa pohybuje na úrovni cca. 3 300 ton ročne, vrátane chovu a výlovu morských ulitníkov, lastúrníkov a kreviet. V sektore však zatiaľ prevládajú malé neefektívne hospodárstva, ktoré čelia nedostatku finančných zdrojov a v niektorých prípadoch nezodpovedajú kvalitatívnym požiadavkám EÚ. V dôsledku rastu cien potravín na medzinárodných trhoch v roku 2019 vláda zaradila toto odvetvie medzi strategické a očakáva zvýšenie záujmu investorov do jeho modernizácie a následné zvýšenie výroby.

Potravinársky sektor má v krajine dlhú tradíciu hlavne vo výrobe vína, tabakových výrobkov, rastlinných olejov, konzervárstva a i. Najväčší výrobcovia potravín a nápojov sú zahraničné a nadnárodné spoločnosti ako Heineken Zagorka, Carlsberg Bulgaria, Kamenitza AD/InBev Nestlé Bulgaria, Kraft Foods Bulgaria, Coca Cola HBC Bulgaria, Chipita a ďalšie pobočky známych nadnárodných spoločností. V BG sa vyrába približne 30 značiek piva (slabšej chuti) a početné množstvo liehovín (rakie, brandy). BG patrí medzi 20 najväčších výrobcov vína vo svete. Výrobcovia dodávajú na trh ročne cca. 1,1 mil. hl vína (vinice na ploche 65 tis. hektárov), pričom 80 % produkcie ide na vývoz. Značná časť malých a stredných domácich výrobcov v potravinárstve sa nedokázala naplno prispôbiť medzinárodným trhom a čelí tvrdej konkurencii v cenách, kvalite, reklame a marketingu. Produkty potravinárskeho sektora sú na úrovni 4 % priemyselnej výroby v krajine.

Infraštruktúra

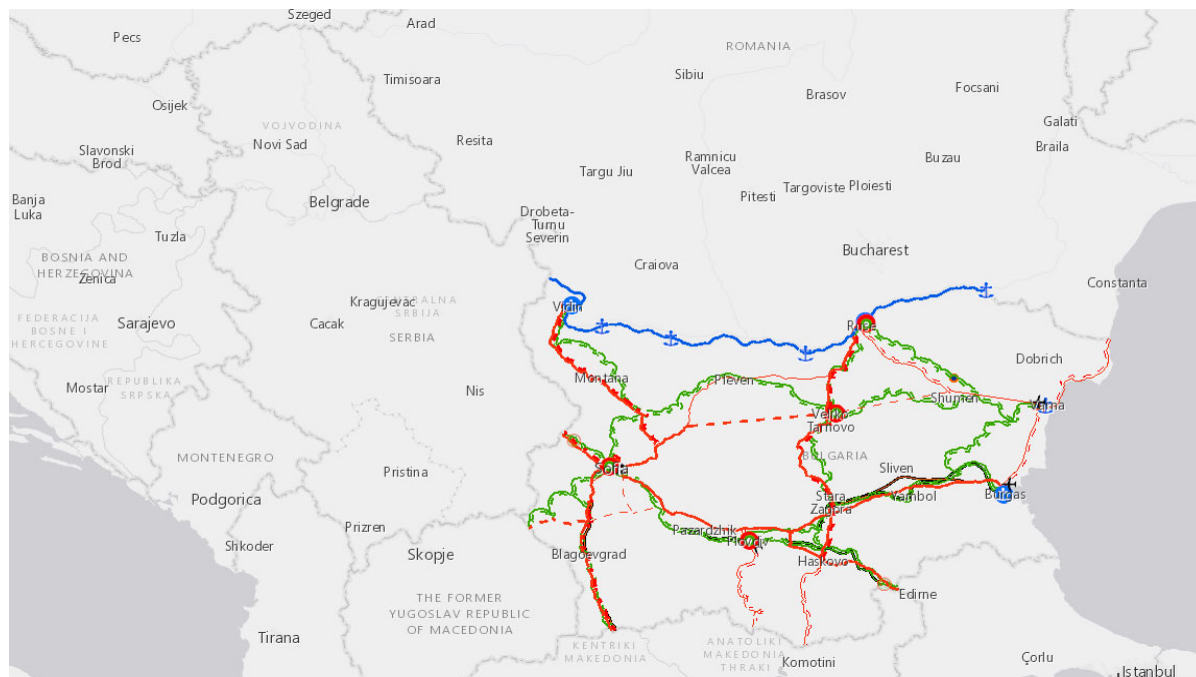
Dopravná infraštruktúra je na regionálne pomery pomerne dobre rozvinutá, jej donedávna zlý stav sa zlepšil vďaka masívnemu využívaniu financovania z európskych fondov. Významné výsledky BG zaznamenalo najmä v cestnej doprave, kde v posledných rokoch vďaka fondom EÚ dokončilo diaľničný ťah Sofia-Čierne more a Sofia-Turecko. Významný pokrok bol zaznamenaný aj v diaľničnom ťahu Sofia-Grécko a pred dokončením je úsek Sofia-Srbsko. Diaľničné napojenie na Rumunsko je zatiaľ v počiatočnom štádiu realizácie, avšak v roku 2013 bol do prevádzky spustený druhý most cez Dunaj (cestno-železničný) pri mestách Vidin-Kalafat. Technická úroveň (ani nových) diaľnic však nedosahuje parametre napr. SR (nerovnosti, slabé smerové značenie, absencia výstražných a informačných značiek, oblúky zákrut atď).

Využívaným dopravným módom zostáva aj železnica, ktorú sa BG taktiež snaží modernizovať predovšetkým prostredníctvom EÚ fondov, avšak jej modernizácia nenapreduje tak rýchlo, ako pri cestnej doprave. Z EÚ fondov je v roku 2020 pripravená do spustenia v poradí tretia linka metra v Sofii.

Rozvoj zaznamenáva letecká (osobná) doprava, v ktorej vzrástol podiel nízko nákladových dopravcov. K najvýznamnejším patria, pôsobiacim v BG, Wizz Air, Easyjet a Ryanair. Národným (štátnym) dopravcom je Bulgaria Air. V BG sú štyri medzinárodné letiská (Sofia, Varna, Burgas, Plovdiv).

V krajine sa nachádzajú dva kontajnerové pobrežné terminály medzinárodného významu (Varna, Burgas) a osem riečnych prístavov na rieke Dunaj (najvýznamnejšie nákladné a osobné riečne prístavy – Vidin, Lom a Ruse). Ako jediný sa na pristávanie sezónnych výletných morských lodí (cruises) využíva prístav Burgas.

TEN-T koridory v Bulharsku:

Zdroj: Európska komisia

c) Členstvo v medzinárodných organizáciách a účasť v integračných procesoch

- WTO, OECD, EÚ, NATO a iné regionálne združenia
- Európska únia - European Union (EU) (BG zatiaľ nie je súčasťou schengenského priestoru ani eurozóny)
- Organizácia spojených národov - United Nations (UN)
- Severoatlantická aliancia - North Atlantic Treaty Organization (NATO)
- Rada Európy (RE) - Council of Europe (CoE)
- Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE) - Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE)
- Medzinárodný menový fond (MMF) - International Monetary Fund (IMF)
- Svetová obchodná organizácia - World Trade Organization (WTO)
- Medzinárodná banka pre obnovu a rozvoj - International Bank for Reconstruction and Development – (IBRD)
- Európska banka pre obnovu a rozvoj - European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)
- Stredoeurópska iniciatíva – Central European Initiative (CEI)
- Čiernomorská hospodárska spolupráca - Organization of the Black Sea Economic Cooperation (BSEC)
- Medzinárodná komisia pre ochranu rieky Dunaj - Danube Commission

- Medzinárodná agentúra pre atómovú energiu - International Atomic Energy Agency (IAEA)
- INTERPOL - International Criminal Police Organization
- Medzinárodná námorná organizácia - International Maritime Organization (IMO)
- Medzinárodná organizácia frankofónie - International Organization of the Francophonie (La Francophonie)
- Medzivládna oceánografická komisia UNESCO - Intergovernmental Oceanographic Commission of UNESCO (IOC-UNESCO)
- Medzinárodný olympijský výbor - International Olympic Committee (IOC)
- Medzinárodná telekomunikačná únia - International Telecommunication Union (ITU)
- Organizácia pre zákaz chemických zbraní - Organization for the Prohibition of Chemical Weapons (OPCW)
- Svetová poštovná únia - Universal Postal Union (UPU)
- Svetová zdravotnícka organizácia - World Health Organization (WHO)
- Svetová organizácia duševného vlastníctva - World Intellectual Property Organization (WIPO)
- Svetová turistická organizácia - World Tourism Organization (UNWTO)
- Antarktická zmluva - Antarctic Treaty (BG je aktívne v prieskume Antarktídy cez Bulgarian Antarctic Institute a má v Antarktíde stálu vedeckú základňu).

II. PODPORA OBCHODU A PODNIKANIA

---

a) Podnikateľská legislatíva

Bulharská ekonomika vstupom do EÚ od 1. 1. 2007 prešla na systém spoločnej obchodnej politiky EÚ a voči tretím krajinám uplatňuje spoločné podmienky na základe dohôd a zmlúv EÚ, pričom súčasne pristupuje na podmienky jednotného trhu, na ktorých základe realizuje obchodné operácie s ostatnými členskými štátmi EÚ. Bulharská ekonomika je relatívne otvorená (31. miesto v indexe otvorenosti krajín sveta; SR: 9. miesto) a pre dovoz priemyselných výrobkov nejednajú žiadne špecifické limity. Prekážkou nie je ani certifikácia - nové štandardy sa vytvárajú podľa vzorov EÚ.

BG, hoci je súčasťou jednotného európskeho trhu, má menšie osobitné špecifiká, s ktorými by sa mohli podnikatelia stretávať. V zásade nejednajú závažnejšie prekážky pre rozvoj ekonomickej a obchodnej spolupráce, limitujúcimi faktormi však môžu byť problémy s vymáhateľnosťou a netransparentnosťou predpisov a práva, nedostatok rozpočtových prostriedkov na realizáciu projektov, vysoká miera byrokracie a časovej náročnosti v štátnej správe, priveľa licenčných režimov, nízka kúpna sila obyvateľstva, korupcia a v praxi neformálne uprednostňovanie domácich väzieb pred cezhraničnými. Okrem toho, SR nepatrí medzi krajiny, ktoré v ponímaní bulharských subjektov predstavujú atraktívnu alternatívu (v porovnaní s krajinami ako Nemecko, Francúzsko, Holandsko a pod.). Je preto potrebné brať na zreteľ silnú konkurenciu miestnych výrobcov, západných firiem, ale aj ázijských exportérov. Medzi priority krajiny v tomto smere patria rozvoj infraštruktúry, ulahčenie povolovacích režimov pre podnikateľov, efektívne riadenie štátnych podnikov, podpora veľkých súkromných investičných projektov (najmä automobilového) a plnohodnotné čerpanie eurofondov. Výzvou pre podnikateľský sektor ako aj domácu administratívu bude v nadchádzajúcom období aj implementácia reforiem vychádzajúcich z Plánu obnovy EÚ, finálna podoba z dôvodu predčasných volieb dosiaľ nebola prestavená (jún 2021). V rámci celkového zlepšovania administratívnych služieb je prioritou zlepšenie elektronickej správy štátu a reforma súdnictva.

Internetové stránky súvisiace s problematikou podnikania:

<https://www.minfin.bg>

Ministerstvo financií Bulharskej republiky (aktuálne informácie o daniach)

www.mi.government.bg	Ministerstvo ekonomiky Bulharskej republiky
www.bnb.bg	Bulharská národná banka
http://www.nsi.bg/en	Národný štatistický inštitút Bulharskej republiky
http://psc.egov.bg/en	Jednotné kontaktné miesto Bulharskej republiky
https://www.investbg.government.bg/en/pages/starting-a-business-106.html	Agentúra Invest Bulgaria
https://www.bcci.bg/en.html	Bulharská obchodno-priemyselná komora
https://en.bia-bg.com/	Bulharská priemyselná asociácia (v bulharčine označovaná ako Bulharská hospodárska komora)
https://investsofia.com/	Agentúra na podporu investícií v meste Sofia

Daňový a odvodový systém tvoria dve základné skupiny daní:

celoštátne - nepriame dane (DPH a spotrebná daň), priame dane (daň z príjmu právnických osôb, daň z príjmu fyzických osôb)

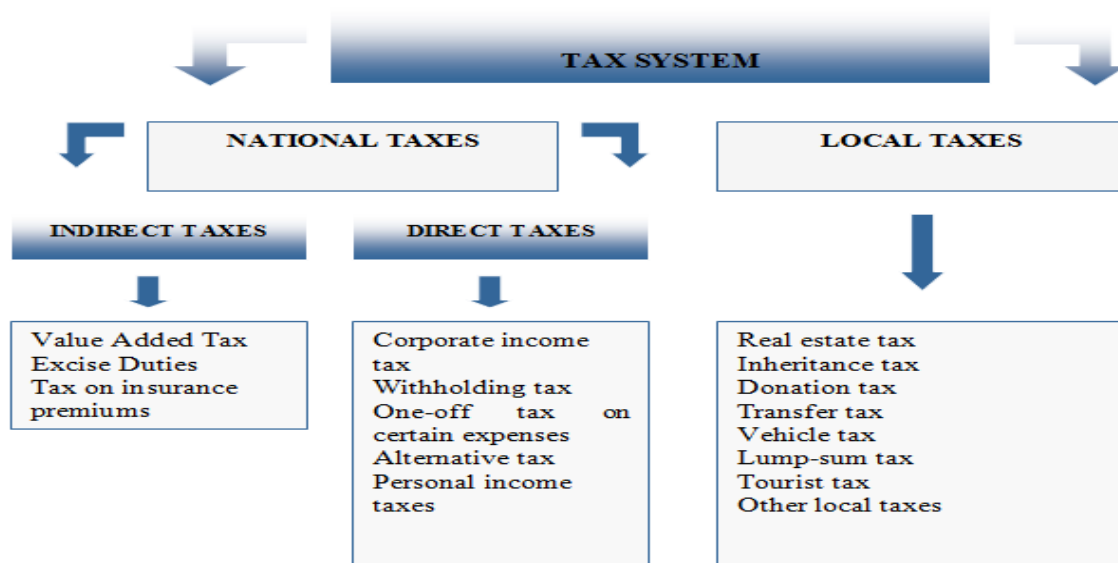
miestne - daň z nehnuteľnosti, dedičská daň, darovacia daň, daň z motorových vozidiel. Sadzba DPH je 20 %, výnimkou sú reštauračné, hotelierske služby a knihy - 9 %. Povinnosť odvodu DPH majú podniky, ktorých zdaniteľný príjem za ostatných 12 mesiacov predstavuje minimálne 50 000 BGN (cca 25 600 EUR). Spotrebnej dani podliehajú vybrané tovary ako alkohol a alkoholické nápoje, cigarety, benzín, elektrina, plyn na kúrenie, niektoré motorové vozidlá. Správcom spotrebnej dane je Štátna colná správa (<http://www.customs.bg>).

Daň z príjmu právnických osôb sú v zmysle príslušného zákona povinné platiť všetky právnické osoby so sídlom v BG. Ostatným právnickým osobám sa zdaňujú len príjmy z činnosti na území BG. Daň z príjmu fyzických osôb majú povinnosť platiť fyzické osoby, vrátane živnostníkov, ktoré prebývajú v BG 183 dní za každú 12 mesačnú periódu. Vztahuje sa na príjmy zamestnancov v pracovnom pomere, príjmy z ekonomickej činnosti na živnostenský list a ďalšie ekonomicke činnosti, ktoré súvisia s poskytovaním vlastníckych práv a pod. Od 1. 1. 2008 je zavedená rovná daň z príjmu fyzických osôb vo výške 10 %.

Daň z príjmu právnických osôb predstavuje 10 % (v prípade investície v regiónoch s vysokou nezamestnanosťou - 0 %). Daňovej povinnosti podliehajú aj pobočky zahraničných spoločností, aj keď nie sú samostatnými právnickými osobami. Pobočka musí platiť aj miestnu daň, DPH a pod. Kancelárie zahraničných firiem, ktoré nevyvíjajú podnikateľskú činnosť, nepodliehajú zdaneniu právnických osôb. Daň z dividend pre nerezidentov činí 5 % ako zrážková daň, avšak dividendy do materských spoločností v EÚ sa nezdaňujú (0 %).

Sociálne odvody (poistenie) sú 17,3 % z hrubej mzdy, dôchodkové odvody 5 % a zdravotné odvody 8 %. Zamestnávateľ uhrádza 60 % z odvodov a zamestnávateľ 40 %. Zamestnávateľ musí navyše znášať náklady na úrazové poistenie z povolania, čo v závislosti od pracovného miesta predstavuje 0,4 až 1,1% hrubej mzdy. Príspevky na poistenie zamestnancov sa vypočítavajú podľa prijatej hrubej mesačnej mzdy (vrátane účtovanej a neplatenej hrubej mzdy za prácu) alebo podľa hrubej mzdy, ktorá nebola zaúčtovaná - oboje za jeden mesiac. Maximálna suma sociálneho odvodu je určená na 3000 BGN (r. 2019).

STRUCTURE OF BULGARIAN TAX SYSTEM

Zdroj: Ministerstvo financií BG

b) Programy podpory zahraničného obchodu, technickej a finančnej pomoci, projekty regionálnej spolupráce

Na rozdiel od SR, kde štátna agentúra SARIO, okrem podpory zahraničných investícií v SR zabezpečuje aj komplex služieb pre podporu exportu, bulharská štátna agentúra Invest Bulgaria túto funkciu neplní. Podporou exportu bulharských výrobcov, rozpracovaním programov pre zvýšenie konkurencieschopnosti bulharských výrobkov a aktivitami, zabezpečujúcimi ich prienik na zahraničné trhy sa zaoberá Výkonná agentúra na podporu malého a stredného podnikania BSMEPA (www.sme.government.bg), ktorá tiež patrí pod Ministerstvo ekonomiky BG. Agentúra prevádzkuje národný exportný portál www.export.government.bg, ktorý obsahuje informáciu o obchodnej výmene so zahraničím, sektorové stratégie exportu, hlavné ekonomické ukazovatele, špecifické požiadavky na tovary atď. Obsahuje tiež firemný katalóg, v ktorom sa môžu spoločnosti predstaviť, nájsť výrobcov, dodávateľov, distribútorov, zverejňuje aktuálne ponuky a pod. (potrebná registrácia). Obdobný portál v angličtine prevádzkuje aj Centrum zahranično-ekonomickej spolupráce Bulharskej priemyselnej asociácie resp. systém Enterprise Europe Network (www.ierc.bia-bg.com).

Programom financovania malého a stredného podnikania sa zaoberá Bulharská rozvojová banka (www.nasbank.bg). Exportným poistením je poverená Bulharská agentúra pre exportné poistenie (<https://baez.bg/>).

BG má širokú sieť obchodno-ekonomických zastupiteľstiev, ktoré sú riadené Ministerstvom ekonomiky BG. Obchodné zastúpenie BG pre SR je momentálne presunuté na Veľvyslanectvo BG v Prahe.

V oblasti regionálnej spolupráce je krajina zapojená hlavne do projektov EÚ (so susednými štátmi, Black Sea Basin Joint Operational Programme, The South East Europe Programme, ako aj Interreg a Espon).

Ďalšie inštitúcie, ktoré realizujú proexportnú podporu a programy:

<https://www.bcci.bg/en.html> Bulharská obchodno-priemyselná komora

<https://en.bia-bg.com/> Bulharská priemyselná asociácia (v bulharčine označovaná ako Bulharská hospodárska komora)

<http://krib.bg/en/> Konfederácia zamestnávateľov a priemyselníkov Bulharska

<http://bica-bg.org/?lang=en> Bulharská asociácia priemyselného kapitálu

c) Verejné obstarávanie

Verejné obstarávanie sa riadi Zákonom o verejnom obstarávaní z roku 2016, ktorý plne nahradil zákon z roku 1999. Do nového zákona bola zapracovaná legislatíva EÚ. V súlade s platným zákonom sú verejné objednávky vyhlasované rezortnými ministerstvami, ich špecializovanými útvarmi, prípadne v spolupráci s medzinárodnými finančnými inštitúciami. Tendre vyhlasujú tiež všetky orgány štátnej správy a štátne podniky. Všetky verejné objednávky publikuje Agentúra pre verejné obstarávanie, ktorá je samostatným právnym subjektom Ministerstva ekonomiky BG, rovnako aj štátna tlač. Verejných súťaží sa môžu zúčastňovať aj zahraničné firmy a vstúpiť do tendra podľa vyhlásených podmienok. Elektronické verejné obstarávanie je v počítačovej fáze, pričom úplné elektronické riadenie zmlúv vrátane platieb sa predpokladá od roku 2020.

Linky na hlavné inštitúcie a informácie týkajúce tendrov:

http://www.aop.bg/esearch_pp2.php?page=1	tendre vyhlásené Agentúrou pre verejné obstarávanie
https://sop.bg/	system na realizáciu individuálneho profilu pre postup podľa zákona o verejnom obstarávaní
www.priv.government.bg	Agentúra pre verejné podniky a kontrolu (Privatizačná agentúra)
https://ecepp.ebrd.com/delta/noticeSearchResults.html	Portál medzinárodných tendrov Európskej banky a pre obnovu a rozvoj (aj tendre týkajúce sa BG)
www.econ.bg	Ekonomický portál – objednávky, tendre, legislatíva, firmy
https://www.novinite.com/articles/category/1/Business	Denné ekonomické správy

d) Zmluvná základňa

Zmluvné dokumenty medzi SR a BG sú plnené štandardne. V súvislosti s členstvom oboch krajín v EÚ sa vo vzájomných vzťahoch uplatňujú právne záväzné akty EÚ, ako aj záväzky vyplývajúce z mnohostranných medzinárodných zmlúv.

Medzi Slovenskou republikou a Bulharskou republikou boli podpísané nasledovné zmluvy a dohody hospodárskeho a vedecko-technického charakteru:

- Dohoda medzi vládou SR a vládou BG o podpore a vzájomnej ochrane investícií (Bratislava, 21. 7. 1994)
- Dohoda o spolupráci v oblasti školstva, vedy a kultúry medzi vládou SR a vládou Bulharskej republiky (podpis 21. 7. 1994, platí od 13. 4. 1995)
- Dohoda medzi vládou SR a vládou BG o hospodárskej a vedecko-technickej spolupráci (Bratislava, 31. 5. 1995)
- Dohoda medzi vládou SR a vládou BG o spolupráci v oblasti cestovného ruchu (Bratislava, 3. 12. 1997)
- Dohoda medzi ministerstvom hospodárstva SR a Výborom pre využívanie jadrovej energie pre mierové účely BG o spolupráci v oblasti štátneho dozoru nad bezpečnosťou pri využívaní jadrovej energie pre mierové účely (Viedeň 29. 9. 1999)
- Zmluva medzi SR a BG o zabránení dvojitému zdaneniu a predchádzaní daňovému úniku vzťahujúca sa na dane z príjmov a majetku (Bratislava, 12. 11. 1999)
- Dohoda medzi Ministerstvom hospodárstva SR a Štátnou agentúrou pre normalizáciu a metrológiu BG o spolupráci v oblasti vzájomného uznávania výsledkov skúšok a certifikátov (Štrbské Pleso, 10. 4. 2000)
- Dohoda medzi vládou SR a vládou BG o vzájomnej administratívnej pomoci v colných otázkach (Plovdiv, 2. 3. 2005)
- Memorandum o spolupráci medzi Ministerstvom hospodárstva SR a Ministerstvom hospodárstva a energetiky BG (Sofia, 21. 11. 2007)

- Dohoda medzi Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR a Ministerstvom mládeže a športu BG o spolupráci v oblasti športu (5. 11. 2013); (zameraná aj na vedeckú spoluprácu)
- Memorandum o porozumení v oblasti energetickej efektívnosti, energetických úspor a využívania obnoviteľných zdrojov energie (medi Agentúrou pre udržateľný energetický rozvoj a Slovenskou inovačnou a energetickou agentúrou; 10. 12. 2015)
- Memorandum o porozumení medzi Bulharskou agentúrou pre podporu malého a stredného podnikania a Slovenskou energetickou a inovačnou agentúrou (10. 12. 2015)
- Program spolupráce medzi Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR a Ministerstvom školstva a vedy BG na roky 2015-2020 (10. 12. 2015)
- Memorandum o porozumení ohľadom spolupráce medzi "Sofia Tech Park" JSC a Slovenskou inovačnou a energetickou agentúrou (10. 12. 2015)
- Memorandum o porozumení pre projekt Eastring medzi Ministerstvom hospodárstva SR a Ministerstvom energetiky BG (13. 7. 2016)
- Dohoda o spolupráci medzi Slovenskou technickou univerzitou v Bratislave a Technickou univerzitou v Sofii (19. 6. 2018)
- Dohoda o spolupráci medzi tlačovou agentúrou TASR a Bulharskou tlačovou agentúrou (BTA) (19. 6. 2018)
- Dohoda o spolupráci medzi Ekonomickou univerzitou v Bratislave a Univerzitou pre národné a svetové hospodárstvo v Sofii (19. 6. 2018)
- Memorandum o porozumení medzi Ministerstvami financií SR a BG (28. 5. 2019); (zamerané na odovzdávanie skúseností z predstupového procesu SR do eurozóny a zdieľanie informácií zo súčasného členstva SR v eurozóne)
- Memorandum o porozumení v oblasti rozvojovej spolupráce medzi MZV oboch krajín (24. 10. 2019)

III. INVESTÍCIE, ENERGETIKA, VEDA A VÝSKUM

---

a) Priame zahraničné investície:

Priame zahraničné investície v Bulharsku v roku 2022 dosiahli 2,25 miliardy eur, čo je ekvivalent 2,7 percenta hrubého domáceho produktu (HDP), podľa štatistik Bulharskej národnej banky (BNB). V roku 2021 boli PZI vo výške 1,21 miliardy eur. Investície do vlastného imania vrátane sektora nehnuteľností zaznamenali prílev 461,2 mil. EUR (v porovnaní s odlevom 52,8 mil. EUR v roku 2021) a reinvestovaný zisk predstavoval 1,31 mld. EUR (pokles z 1,85 mld. EUR v predchádzajúcom roku). Čisté príjmy z investícií zahraničných spoločností do nehnuteľností vykázali odlev 20,7 milióna eur v porovnaní s odlevom 12 miliónov eur v roku 2021. BNB poznamenala, že došlo k čistému odlevu investícií do nehnuteľností do Ruska vo výške 19,4 milióna eur. Údaje centrálnej banky ukázali prílev investícií vo výške 469,5 mil. EUR vo forme dlhových nástrojov, zaznamenaný ako zmena čistých záväzkov bulharských spoločností voči ich zahraničným investorom, v porovnaní s čistým odlevom 591,9 mil. EUR v predchádzajúcom roku. Takéto finančné toky zahŕňajú finančné pôžičky, dodávateľské úvery a dlhové cenné papiere, uviedla BNB. Podľa krajín najväčšie priame investície v Bulharsku v roku 2022 pochádzali zo Švajčiarska (483,2 mil. EUR), Cypru (383,9 mil. EUR) a Rakúska (380,2 mil. EUR). Pozoruhodný čistý odliv bol zaznamenaný do Holandska (-177,9 mil. EUR) a do Spojeného kráľovstva (-177,9 mil. EUR). Podľa predbežných údajov sa bulharské investície v zahraničí v roku 2022 zvýšili o 357,5 milióna eur v porovnaní s 217,9 milióna eur v roku 2021.

Vývoj priamych zahraničných investícií v Bulharskej republike:

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Priame zahraničné investície v BG (v mil. EUR)	901,9	537,1	629,9	561,7	1021	2025

Zdroj: Bulharská národná banka

Kumulatívne medzi najväčších zahraničných investorov v rokoch 1996 - 2021 patrili krajiny pôvodu Holandsko, Taliansko, Rusko, Luxembursko, Švajčiarsko, Belgicko, Rakúsko, Francúzsko a Česká republika. Najviac PZI v posledných rokoch smerujú do sektorov automotive, ťažobníctva a potravinárstva. V roku 2019 medzi najvýznamnejšie nové investície v BG patrili: Dundee Precious Metals (Kanada, ťažba zlata, 28 mil. EUR), Coca Cola Hellenic (Švajčiarsko-Grécko, potravinárstvo, 20 mil. EUR), SE Bordnetze (Nemecko, automotive, 18 mil. EUR) a VOSS Automotive (Nemecko, automotive, 8,5 mil. EUR).

Inštitúcie zaoberajúce sa podporou PZI:

www.investbg.government.bg

<http://nciz.bg/en/>

www.tez.bg

Štátna agentúra Invest Bulgaria

Priemyselné zóny Bulharska (štátna spoločnosť)

Trakia Economic Zone (PPP spoločnosť)

Príťažlivou pre investorov je výška korporátnej dane (daň z príjmu), ktorá je na úrovni 10 %. V regiónoch s vyššou nezamestnanosťou je výška dane z príjmu 0 % (viď mapka – MODRÁ farba):

Zdroj: Invest Bulgaria Agency

Prostredníctvom agentúry Invest Bulgaria na základe zákona o investičných stimuloch vláda podporuje investorov prostredníctvom ich oficiálnej certifikácie, pričom platí princíp geografickej nediskriminácie pôvodu investície. Medzi formy vládnej podpory pre takto

certifikovaných investorov patria tieto stimuly: skrátenie času na administratívne vybavovanie, možnosť získania finančného grantu na vybudovanie infraštruktúry, finančná podpora na odbornú kvalifikáciu zamestnancov, podpora obsadenia pracovných miest, či zjednodušený režim na nadobudnutie vlastníctva alebo práv na nehnuteľný majetok. Investície musia súvisieť so zriadením nového podniku, rozšírením, diverzifikáciou výroby na nové výrobky alebo zásadnou zmenou v celkovom výrobnom procese existujúcich podnikov. Investície musia byť orientované do nasledovných sektorov: výroba, veda a výskum, vzdelávanie, zdravotníctvo, high-tech alebo logistika. Pre dosiahnutie certifikácie je potrebný minimálny objem investície a počet zamestnaných ľudí, či investícia smeruje od regiónu s vyššou nezamestnanosťou a odvetvie investície sú podmienky, od ktorých sa odvíja aj miera podpory štátu investorom (zaradenie investora do triedy A a B). Detaily podmienok certifikácie a štátnej podpory investorom je možné nájsť na stránke: <http://www.investbg.government.bg/en/pages/1-certification-procedure-167.html> .

Prax ostatných rokov ukazuje, že veľká časť investorov uprednostňuje realizáciu svojich projektov v už existujúcich priemyselných zónach, čím eliminuje zložité vybavovanie administratívnych formalít. Otvorené možnosti pre priame investície v súčasnosti v početných štátnych priemyselných zónach, ako napr. Sofia-Božurište, Varna, Burgas, Ruse, Vidin a Svilengrad. Okrem toho, mesto Plovdiv a okolie poskytuje možnosť investovania v systéme šiestich priemyselných parkov typu PPP pod názvom Trakia Economic Zone.

Dôležitým subjektom pre vytváranie podmienok vstupu investorov na bulharský trh prostredníctvom priemyselných zón je štátna spoločnosť Priemyselné zóny – <http://nciz.bg/en/> , ktorá sprostredkuje vstup investorov do pripravených objektov v štátnych priemyselných zónach.

Pre potenciálnych investorov zo SR sa ako perspektívne oblasti investovania v BG ukazujú najmä tieto sektory: IKT, automotive, dopravná infraštruktúra - cestné, železničné, integrované systémy mestskej dopravy, infraštruktúra životného prostredia (napr. čističky odpadových vôd), potravinárstvo a poľnohospodárstvo, avšak je priaznivejšie, ak je produkcia zameraná nie primárne na saturáciu miestneho trhu, ale na export.

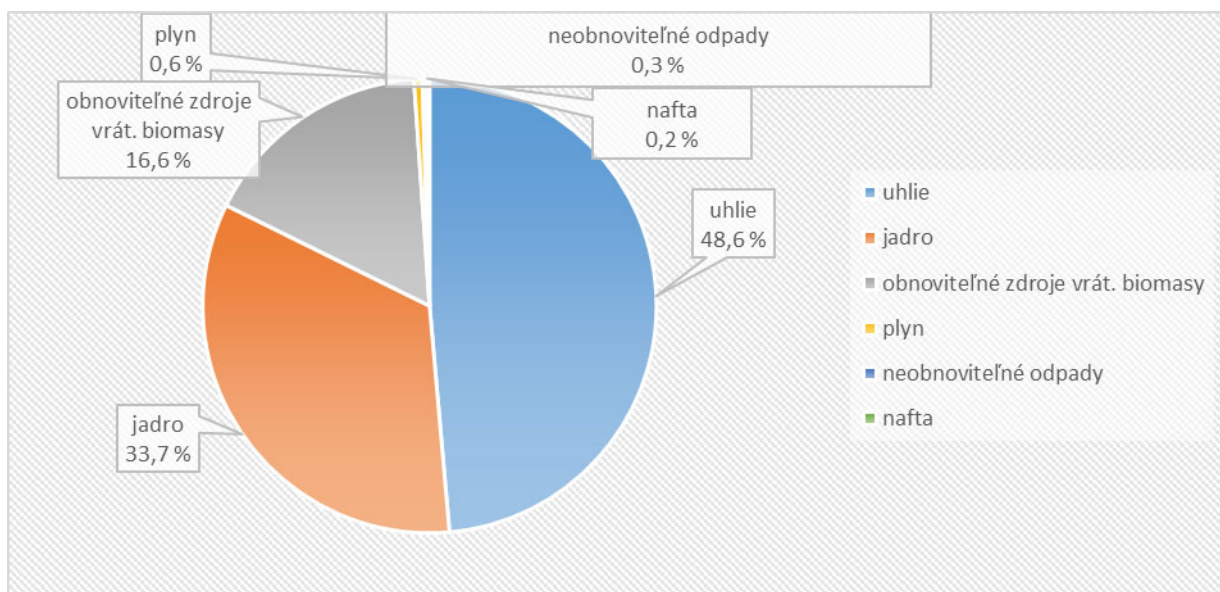
Medzi najúspešnejšie príklady investícií zo SR v poslednom období do BG patria investície spoločností Grafobal (výroba obalov), Stirosaur (výroba stavebných materiálov), spoločnosti Soitron (oblasť IT-služieb a inteligentných riešení) a ďalšie. Do SR prúdia iba minimálne investície z BG.

Prehľad prílevu priamych zahraničných investícií zo SR v BG a opačne viď nižšie časť IV.e.

b) Energetická politika krajiny

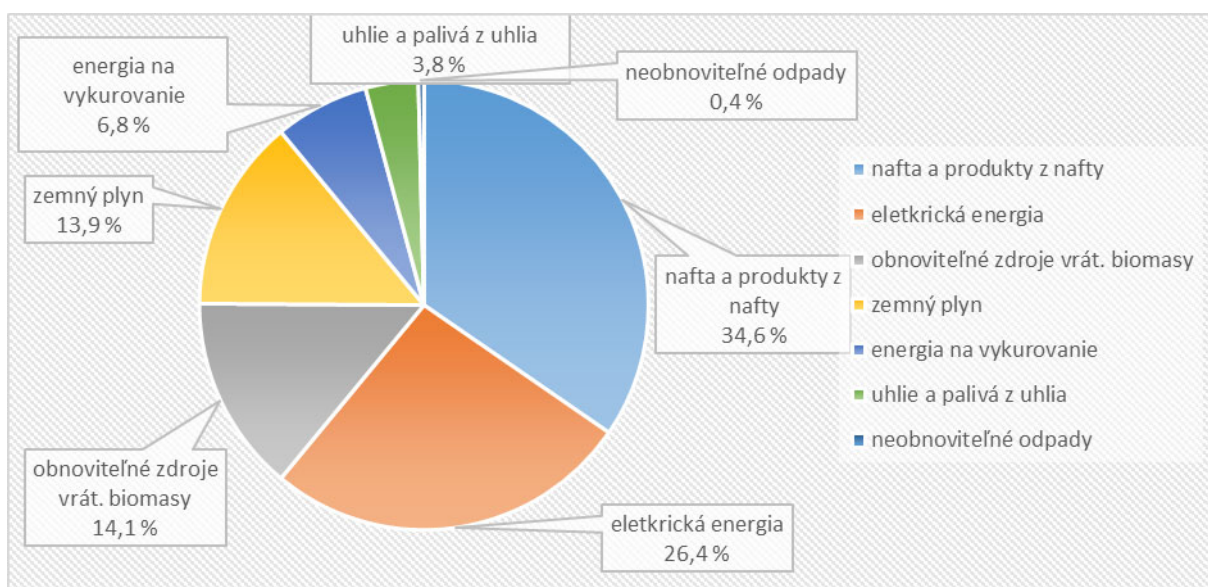
Energetická politika BG sa riadi princípmi a nariadeniami spoločnej energetickej politiky EÚ. Energetická burza začala pracovať v roku 2016. Na prelome rokov 2019/2020 formálne začala pracovať tzv. plynová burza v rámci projektu Balkan Gas Hub patriaca pod štátny Bulgartransgaz. Plán rozvoja plynárenského distribučného uzla na území BG - Balkan Gas Hub pri Varne - má pomôcť BG stať sa križovatkou distribúcie a obchodovania so zemným plynom v juhovýchodnej Európe.

Štruktúra výroby primárnej energie v BG:

Zdroj: Veľvyslanectvo v Sofii podľa údajov Min. energetiky BG

Štruktúra konečnej spotreby energie v BG:

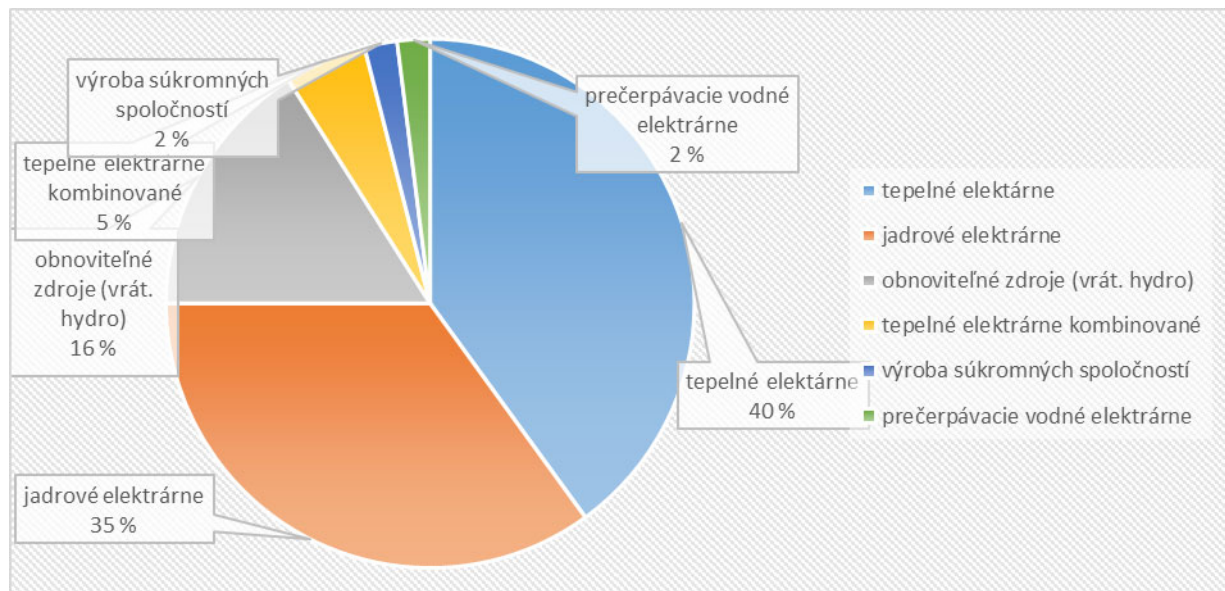

Zdroj: Veľvyslanectvo v Sofii podľa údajov Min. energetiky BG

BG zabezpečuje 70 % hrubej spotreby energie dovozom. Domáca ťažba ropy je zanedbateľná, z toho dôvodu BG dováža takmer 100 % ropy z RU tankermi cez Čierne more, ktorá sa spracováva v rafinérii Lukoil Nechtchim pri Burgase (dcéra ruského Lukoilu). BG dovážalo až 98 % plynu z RU (spotreba je cca 3 mld. m³ ročne). Od apríla 2022 však Gazprom Bulharsku zastavil dovoz plynu z dôvodu neochoty platiť za plyn v rubloch (mimo zmluvného rámca). Monopolným dovozcom plynu je štátna firma Bulgargaz, pričom cena suroviny je regulovaná. Po odstavení dodávok z Ruskej federácie je Bulharsko závislé na dovoze stlačeného zemného plynu tankermi. BG zatiaľ nedosiahlo potrebnú úroveň diverzifikácie zdrojov a trás na dodávky surovín, najmä čo sa týka zbavenia sa závislosti na jednom zdroji zemného plynu a nemá tak zatiaľ zabezpečený súlad s požiadavkami tretieho energetického balíčka EÚ. V roku 2018 BG dokončilo reverznú nadstavbu interkonektora s Tureckom (z TR do BG prepraví 16 mld. m³ plynu ročne), ktorým BG prepravuje ruský plyn pre vlastnú spotrebu namiesto Transbalkánskeho plynovodu zo severu. V roku 2019 začala výstavba rozšírenia bulharskej plynovodnej siete smerom k bulharsko-srbskej hranici, kadiaľ by po dokončení v roku 2022 mal prúdiť tranzit ruského plynu smerom ďalej do Európy (potenciálne aj do SR). Tento projekt je v BG nazývaný ako Balkánsky prúd, de facto pôjde o pokračovanie plynovodu Turecký prúd. BG má podpísanú dohodu s AZ o dodávkach plynu v objeme do 1 mld. m³ ročne z náleziska Shah Deniz 2, avšak dovoz bude možný až po postavení interkonektora s Gréckom, (predbežne by mal byť odovzdaný na jeseň 2022 s celkovou kapacitou 3 resp. 5 mld. m³ ročne po rozšírení. Týmto interkonektorom plánuje BG dovážať aj LNG plyn prostredníctvom pripravovaného LNG terminálu Alexandroupolis na severe Grécka, v ktorom vlastní 20%. Odovzdaní do užívania by mal byť však až 2023/2024. Starší, tzv. malý interkonektor s Gréckom BG, v súčasnosti využíva na občasné dodávky menších množstiev plynu (desiatky mil. m³) prichádzajúci z gréckeho LNG terminálu Revithoussa pri Aténach. Medzi BG a RO bol nedávno postavený menší interkontektor (1,5 mld. m³ ročne), avšak nie je v prevádzke z dôvodu chýbajúcej infraštruktúry na rumunskej strane. BG realizuje exploráciu vlastných ložísk na šelfe v Čiernom mori (Total, OMV, Shell, Repsol), avšak doterajšie výsledky nie sú perspektívne.

Štruktúra výroby elektrickej energie v BG:

Zdroj: Velvyslanectvo v Sofii podľa údajov Min. energetiky BG

BG je rozhodujúcim výrobcom a exportérom elektrickej energie v juhovýchodnej Európe. Z hľadiska celkovej výroby elektrickej energie najväčšiu rolu zohrávajú uhlie a jadro (spolu cca 80 %). Hrubá výroba elektrickej energia dosahuje 47 TWh, pričom cca 8 TWh BG vyváža.

Reštrukturalizácia elektroenergetického sektora bola reálne zrealizovaná v roku 2004, kedy bolo sprivatizovaných 7 spoločností na distribúciu elektrickej energie vo forme „balíkov“. Západný balík získala česká ČEZ, juhovýchodný prešiel do vlastníctva rakúskej EVN a nemecká E.ON kúpila severovýchodný balík, ktorý v roku 2012 odkúpila česká firma Energo Pro. Štát však prostredníctvom „nezávislého“ regulátora značne znepríjemňuje distribútorským spoločnostiam podnikanie v krajine a viedol niekoľko procedúr odnímania licencie voči spoločnosti ČEZ, ktorá preto zvažuje odpredaj svojich bulharských aktív. Na rozdiel od distribúcie elektriny, v jej výrobe má štát stále veľký podiel. Štátny Bulharský energetický holding je majiteľom jadrovej elektrárne Kozloduj, tepelnej elektrárne Marica Iztok 2, ako aj vodných elektrární. BEH je tak výrobcou 60 % elektrickej energie v BG.

Súčasná vláda uplatňuje politiku obmedzovania výstavby nových kapacít z obnoviteľných zdrojov, nakoľko krajina plní ciele EÚ v tejto oblasti a zelená energia podľa nej spôsobuje zvyšovanie ceny elektriny pre spotrebiteľov.

BG podporuje rozvoj jadrovej energetiky. Vláda BG v roku 2019 rozbehla proces znovunaštartovania dostavby novej jadrovej elektrárne v Belene, pričom v súčasnosti sa realizuje výber subjektu, ktorý by mrazený projekt dokončil a sprevádzkoval. Záujem o dostavbu prejavili ruský Rosatom/Atomenergoprom, čínska CNNC, juhokórejská Hydro&Nuclear Power, ako aj ďalšie menšie spoločnosti s bulharskou účasťou. Francúzska Framatom a US firma General Electric majú záujem o účasť iba v pozícii subdodávateľov. JE Belene bude pracovať na báze v minulosti už dodaných ruských reaktorov AES 92 (pokračovateľ VVER). Vláda BG plánuje mať väčšinový podiel v projekte, ktorý by mal byť hotový do roku 2030. V staršej JE Kozloduj sú v súčasnosti v prevádzke dva reaktory (á 1000 MW) z pôvodných šiestich. Štyri bloky boli vyradené na požiadavku EÚ (program vyradovania JE Jaslovské Bohunice, JE Kozloduj a JE Ignalina).

c) Veda, výskum a vývoj, inovácie

Vedecko-výskumná činnosť v BG, v minulosti (pred rokom 1989) tradičný sektor na vysokej úrovni, výrazne zaostáva za ostatnými štátmi EÚ. Dôvodom je zastaraný model riadenia, ktorý zahŕňa neefektívny manažment, ako aj veľmi nízke štátne i súkromné financovanie. V roku 2017 preto bulharský vládny kabinet schválil novú verziu Národnej stratégie pre rozvoj vedy a výskumu do roku 2030. Stratégia predpokladá trojnásobné zvýšenie financovania vedy a výskumu zo strany štátu do roku 2022 na 0,7 % HDP a 1,0 % HDP od roku 2025. Zvýšenie verejných prostriedkov by malo vygenerovať rast investícií súkromného sektora do vedy a výskumu na úroveň 1,5 % HDP v roku 2020 a až 2 % HDP od roku 2025. Želaným výsledkom stratégie je dosiahnutie zvýšenia hospodárskeho rastu a výrazného zvýšenia kvality života prostredníctvom výsledkov výskumno-inovačnej činnosti. Cieľovými skupinami stratégie sú predovšetkým vysoké školy a výskumné organizácie v krajine. Zo stratégie vychádzajúce stimuly pre rozvoj špičkového výskumu a nových technológií budú kľúčovým faktorom pri udržaní mladých talentov v BG, posilnení integrácie vedy v bulharskej spoločnosti a pri zvýšení medzinárodnej prestíže krajiny v oblasti vedy a výskumu. Podľa posledných dostupných údajov sa BG cieľ s financovaním vedy a výskumu darí plniť, keď v roku 2018 sa zvýšili výdavky na 0,75 % HDP (rast o 8,9 % oproti predošlému roku) – 420 mil. EUR, pričom najväčší podiel na výdavkoch má súkromný sektor (305 mil. EUR).

Za účasti vtedajšieho prezidenta SR A. Kisku bol v roku 2015 bol v Sofii otvorený najväčší vedecko-technologický park v krajine Sofia Tech Park (STP) www.sofiatech.bg. Jeho hlavnou funkciou je napomáhanie činnosti inováčnym spoločnostiam v oblasti informačných technológií a prírodných vied, vrátane zahraničných spoločností. Cena za prenájom sa pohybuje okolo 6 EUR/m² (celkovo 13 tisíc m²), plus 2 EUR poplatok za údržbu mesačne, pričom start-upy môžu požiadať o dodatočnú zľavu. Okrem toho sa v STP pravidelne konajú inováčné veľtrhy, konferencie alebo semináre zamerané na nové technológie. Pokračuje spolupráca veľvyslanectva SR so Sofia Tech Park a ďalšími podobnými inštitúciami v BG.

Veľvyslanectvo SR v Sofii v rámci SK PRES V4 v roku 2019 spoluorganizovalo dvojdnú Európsku vedeckú a praktickú konferenciu „EDA 2019“, ktorá priniesla príležitosti pre prezentáciu postupov inštitúcií a firiem z krajín V4 v oblastiach digitalizácie stavebných

procesov pre expertné publikum z BG. Súčasťou medzinárodnej konferencie bola diskusia o procesoch vzťahujúcich sa na digitalizáciu procesov stavebnej infraštruktúry v EÚ, ako pokračovanie vyvíjania aktivít smerom k ich harmonizácii, koordinácii a riadeniu na úrovni EÚ. Okrem toho, Veľvyslanectvo SR v Sofii spoluorganizovalo medzinárodnú vedeckú konferenciu "ISC SOVA 2019 - Udržateľné úspešné podnikanie na Slovensku a v Bulharsku", kde sa prezentovali úspešné slovenské podniky – ESET a Lyra. Konferencia sa konala v rámci implementácie Dohody o spolupráci medzi Ekonomickou univerzitou v Bratislave a Univerzitou pre národné a svetové hospodárstvo v Sofii.

Potenciál pre spoluprácu v oblasti vedy a výskumu existuje napr. medzi vysokými školami. Veľvyslanectvo SR v Sofii preto napomáha interakcii medzi výskumnými inštitúciami a univerzitami oboch krajín s cieľom nadviazania spolupráce. V máji 2019 došlo k nadviazaniu spolupráce medzi Technickou univerzitou Košice a Dopravnou univerzitou T. Kableškova v Sofii. V októbri 2019 bola naštartovaná spolupráca vysokých škôl s technickým zameraním (zo SR Strojnícka fakulta STU Bratislava) so zameraním na spoluprácu v oblasti automotive sektora, strojárstva a vývoja autonómnych vozidiel. Obojstranne bol deklarovaný záujem aj o nadviazanie kontaktov medzi lekárskymi fakultami s cieľom posilňovania rozvoja domáceho potenciálu oboch krajín v tejto sfére.

IV. ZAHRANIČNÝ OBCHOD KRAJINY

a) Dovozný a vývozný režim, obchodná prax

Vzájomný obchod medzi SR a BG od 1. 1. 2007 podlieha pravidlám a podmienkam jednotného trhu EÚ. Znamená to, že dovoz a vývoz v rámci EÚ sa považuje za vnútorný transfer a obchod so SR nepodlieha colnej kontrole, clám alebo iným poplatkom. Iné náležitosti, ako zisťovanie colného dlhu, pokuty a pod. sa riadia legislatívou EÚ. Pohyb tovarov je registrovaný systémom Intrastat. Všetky dôležité informácie ohľadne colnej problematiky možno nájsť na webovej stránke Hlavnej colnej správy www.customs.bg.

b) Základná štatistika zahraničného obchodu

Zahraničný obchod sa po pandemickom spomalení v roku 2020, už naslaeujúci rok rýchlo spamätal a presiahol aj výšku z predkrízového obdobia hlavne z dôvodu rastu cien komodít a tovarov. Po úspešnom roku 2021 sa rok 2022 stal rekordným. V roku 2022 vzrástol vývoz tovaru z Bulharska do EÚ o 35,6 % v porovnaní s rokom 2021 resp. zvýšili na 61 380,4 milióna BGN. Hlavnými obchodnými partnermi Bulharska boli Nemecko, Rumunsko, Taliansko, Grécko, Francúzsko a Španielsko, ktoré predstavovali 66,9 % vývozu do EÚ členské štáty. Export v roku 2022 dosiahol úroveň 38,7 mld. EUR. Celkový dovoz v roku 2022 dosiahol 58,5 mld. EUR a dlhodobo prevyšuje vývoz a Bulharsko aj v roku 2021 BG dosiahlo záporné saldo zahraničného obchodu. Dovoz tovaru do Bulharska z krajín EÚ vzrástol v roku 2022 v medzioročnom porovnaní až o 29,3 %. Najviac tovaru v rámci EÚ sa doviezlo z Nemecka, Rumunska, Talianska, Grécka a Holandska.

Vývoj zahraničného obchodu BG za posledné roky (mld. EUR):

Objem	2018	2019	2020	2021	2022
Saldo	-3,5	-3,5	-2,7	-3,3	-7,4
Export	28,6	29,8	28,0	34,9	47,8
Import	32,1	33,7	30,7	39,2	55,2

c) Tovarová štruktúra zahraničného obchodu v členení vývoz/dovoz

V roku 2022 v rámci bulharského exportu dominovali predovšetkým neželezné kovy, suroviny pre potravinársky sektor, výrobky z ropy a strojárenské výrobky v rámci investičných celkov. Zvýšenú hodnotu oproti minulému roku dosiahli predovšetkým komoditne položky výroby z ropy a strojárenské výrobky v rámci investičných celkov. Čo do komodít importu, BG v roku 2021 doviezlo najviac potravinárske produkty, fosílna palivá, plasty a kaučuk. V roku 2021 nedoviezlo ani kW elektrickej energie, Bulharsko je vývozcom elektriny. Pokračuje vysoká závislosť na dovoze fosílnych palív. V roku 2022 pri vývoze tovaru z Bulharska do bol zaznamenaný najvýraznejší rast v porovnaní s rokom 2021 v rámci „Živočíšnych a rastlinných olejoch, tukoch a voskoch“ až o (126,0 %) a pri vývoze „Minerálnych palív, mazív a súvisiacich materiálov“ o (116,9 %) – najmä v súvislosti s vývozom ropných produktov na Ukrajinu po začiatku konfliktu. Naopak pokles bol zaznamenaný v sekcii „Nápoje a tabak“ (9,8 %).
(Číselný prehľad tovarovej štruktúry zahraničného obchodu BG – vid' príloha)

d) Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu vývoz/dovoz

Najviac exportu BG v roku 2022 smerovalo do krajín Nemecko (6,6 mld. EUR), Rumunsko (4,8 mld. EUR), Taliansko (3,6 mld. EUR), Grécko (3,0 mld. EUR) a Turecko (2,8 mld. EUR). Export tradične smeroval najviac do krajín EÚ, pričom export do Nemecka naďalej rástol. Na strane dovozu sa v roku 2022 stali najväčšími dovozcami krajiny mimo Európskej únie. Dominantné postavenie v teritoriálnej štruktúre dovozu namiesto Nemecka prevzala Ruská federácia (6,1 mld. EUR) a Čína 5,8 mld. EUR), Nemecko (5,1 mld. EUR) sa umiestnilo z pomedzi partnerov až na treťom mieste nasledované Tureckom (4,2 mld. EUR) a Talianskom (3,0 mld. EUR). Najvyššie negatívne obchodné saldo v roku 2019 malo BG s Ruskom (2,6 mld. EUR) a Čínou (2,0 mld. EUR). Najvyššie pozitívne saldo za rok 2019 malo BG v obchode s Rumunskom (0,8 mld. EUR).
(Prehľad teritoriálnej štruktúry zahraničného obchodu BG – vid' príloha)

e) Vývoj zahraničného obchodu so SR za posledných päť rokov (vývoz/dovoz)

BG je tradične v tretej desiatke v rebríčku obchodných partnerov SR. V roku 2020 bol dosiahnutý vo vzájomnom obchode obrát na úrovni 697,11 mil. EUR, čo znamenalo pokles oproti rekordom v ostatných rokoch. SR si aj v pandemických časoch s BG udržiava pozitívne saldo vzájomnej obchodnej bilancie (+157,74 mil. EUR). Export SR predstavuje takmer jeden a pol násobok objemu importu z BG. Vývoz SR do BG v roku 2020 dosiahol hodnotu 427,43 mil. EUR, s poklesom o 2,4 % oproti predchádzajúcemu roku 2019. Dovoz z BG do SR v roku 2020 dosiahol hodnotu 269,68 mil. EUR, čo predstavuje pokles až o 10,3 % oproti historickým maximám roka 2019. Obchodná výmena medzi SR a BG je ovplyvnená najmä produkciou veľkých nadnárodných spoločností etablovaných v SR a v BG a vzájomnými subdodávkami pre tieto spoločnosti, najmä v rámci odvetvia automotive a telekomunikácií. Práve tieto segmenty priemyslu boli výrazne zasiahnuté vynútenou zmenou spotreby počas pandemických období. Na základe vývoja na začiatku roka 2021 je však dôvodné sa domnievať, že trend roka 2021 bude smerovať k opätovnému rastu obchodnej výmeny medzi našimi krajinami. Bilaterálna spolupráca v ekonomickej oblasti s BG vykazuje ďalší potenciál najmä v oblasti investičných a výrobo-kooperačných väzieb, ako aj v potravinárstve a drevospracujúcom priemysle. Investičná aktivita je na oboch stranách (PZI) na nízkej úrovni. Limity tejto spolupráce predstavuje predovšetkým postavenie ekonomiky BG, ako najslabšej v EÚ (HDP BG napriek väčšiemu počtu obyvateľov dosahuje iba cca dve tretiny výkonu ekonomiky SR), relatívna geografická vzdialenosť, existencia hraničných kontrol, keďže BG nie je v schengenskej zóne, ako aj absencia euromeny v BG. Aj tohto dôvodu SR aktívne podporuje vstup BG do schengenskej zóny aj eurozóny.

Priame pôsobenie slovenských firiem v BG je relatívne nízke. V BG má obchodné zastúpenie len okolo 10 slovenských firiem a v krajine priamo investovalo iba niekoľko firiem zo SR. V BG je najväčšou slovenskou investíciou závod spoločnosti Grafobal - výroba obalov v meste Svoge. Medzi ďalšie najväčšie spoločnosti zo SR patria spoločnosť Stirosaur so závodom pri meste

Karlovo (výrobu stavebných materiálov) a spoločnosť Soitron (oblasť IT-služieb a inteligentných riešení). V minulosti v BG investovala spoločnosť ETOP (fotovoltaické elektrárne). Spoločnosť Reming Consult už niekoľko rokov úspešne pôsobí v BG v oblasti projektovania infraštruktúry. Spoločnosť Towercom a.s. investovala v oblasti šírenia digitálneho TV signálu, ale svoj podiel už mala predať. V BG sa v posledných rokoch etablovali tri slovenské spoločnosti v oblasti finančného poradenstva - Winners Group, Partners Group a Wealth Effect Management.

Podľa oficiálnych štatistík Bulharskej národnej banky zaznamenali priame zahraničné investície zo SR v BG v roku 2022 odlev vo výške 3,3 mil. EUR. Podľa neoficiálnych údajov bulharskej agentúry Invest Bulgaria sa viacero investícií zo SR realizuje v rámci nadnárodných korporácií. Zastupiteľský úrad SR je v kontakte s väčšinou slovenských spoločností v BG.

Negatívnu skúsenosť s investovaním v BG majú slovenské firmy, ktoré realizovali výstavbu obnoviteľných zdrojov energie (fotovoltaických elektrární) v objeme desiatok miliónov EUR. Bulharský regulačný úrad ex post v roku 2012 zaviedol poplatok za pripojenie k sieti v takej výške, že samotná existencia týchto slovenských firiem bola vážne ohrozená. Po zrušení tohto poplatku súdom zaviedlo BG na energie z OZE 20 % daň. Medzi ďalšie negatívne skúsenosti SK firiem v BG patria nepredvídateľnosť podnikateľského a právneho prostredia, vrátane vzťahov s miestnou samosprávou a vysoký stupeň byrokracie.

Slovenská strana vyvíja úsilie na vytváranie väčšieho priestoru pre vzájomnú prezentáciu našich firiem a možností ekonomickej spolupráce. V spolupráci so SARIO ZÚ Sofia pripravuje spoločnú prezentáciu v slovenskom stánku na Medzinárodnom technickom veľtrhu v Plovdive (19. - 24. september 2022) a misiu slovenských podnikateľov s SOPK Trnava v septembri 2022. V tomto kontexte veľvyslanectvo SR v Sofii spracováva desiatky obchodných dopytov a ponúk spoločností zo SR aj BG, prezentuje možnosti zapájania sa do miestnych tendrov a aktívne podporuje účasť slovenských firiem na veľtrhoch a výstavách v BG. Investície z BG v SR sú ešte nižšie. V SR doposiaľ investovalo podľa doposiaľ známych údajov iba niekoľko obchodných firiem. Inak sa PZI realizujú iba v rámci nadnárodných korporácií.

Prehľad obchodnej výmeny medzi SK a BG v mil. EUR (z pohľadu SR):

SR je v BG vnímané hlavne cez úspešný príbeh rozvoja automobilového priemyslu. Rýchlejší rozvoj vzájomného obchodu a investícií brzdí fakt, že BG nie je členom Schengenského priestoru, eurozóny ani OECD a zároveň je najslabšou ekonomikou v rámci EÚ. Slabou stránkou BG je nepredvídateľnosť právneho prostredia, vysoký stupeň byrokracie a neprehľadnosť vlastníckych štruktúr. Napriek tomu objem vzájomného obchodu postupne rastie. V roku 2022 sa spoločná obchodná výmena presiahla predpandemické hodnoty a dostala na novú rekordnú úroveň vo výške 957,3 mil. EUR.

BG je tradične na začiatku tretej desiatky v rebríčku obchodných partnerov SR. Export SR predstavuje takmer dvojnásobok objemu importu z BG. V súvislosti s pandemickými opatreniami sa kvôli pandémie COVID-19 zaznamenal v roku 2020 významný pokles vzájomného obchodu o cca 13,5 %. Potešiteľným faktom je, že od roku 2021 po odznení aktuálnej krízy spojenej s pandemiou COVID-19 export zo Slovenska rástol aj naďalej. Dosiahol rekordnú úroveň 608 mil. EUR. Napriek tomu, že sa v roku 2022 nepodarilo obhájiť čísla v raste salda, z dôvodu nárastu importu z Bulharska stále je vzájomné obchodné saldo vo výške 259 mil. EUR. Obchodná výmena medzi SR a BG je ovplyvnená najmä výrobou veľkých nadnárodných spoločností etablovaných v SR a v BG a vzájomnými subdodávkami pre tieto spoločnosti, najmä odvetvia automotive a telekomunikácie. V BG pôsobí cca 10 slovenských firiem, investície a aktivity firiem z BG sú v SR minimálne.

Prehľad obchodnej výmeny medzi SR a BG (v mil. EUR zdroj ŠÚ SR)

<i>v mil. EUR</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>
<i>Export</i>	480,1	498,7	510,7	462,2	565,5	608,1
<i>Import</i>	165,1	225,7	293,1	238,1	243,8	349,2
<i>Obrat</i>	645,2	724,4	803,8	700,3	809,3	957,3
<i>Saldo</i>	+315,0	+273,0	+217,6	+224,1	+321,7	+259

*Zdroj: ŠÚ
SR*

Spolupráca v oblasti vedy a výskumu – *viď časť III. c).*

V. MARKETINGOVÁ STRATÉGIA

a) Obchodné zvyklosti v teritóriu

Pred vstupom na bulharský trh je vhodné vyhľadať prevereného miestneho obchodného agenta alebo partnera pre obchodné zastúpenie, ktorý má znalosti v problematike danej komodity, nakoľko práca na miestnom trhu vyžaduje dlhodobý a osobný kontakt s miestnymi partnermi. Miestna mentalita a väzby sa spravidla vyznačujú tým, že pre slovenskú firmu - ako zahraničný subjekt - je obtiažne získať dôveru pre priamu obchodnú spoluprácu. Miestneho obchodného agenta je vhodné využiť aj na monitorovanie vyhlasovaných tendrov. V záujme prezentácie slovenského výrobcu s cieľom nadviazania obchodnej väzby sa odporúča účasť na výstavných a veľtržných podujatiach a v katalógoch vystavovateľov, pretože kontakt na diaľku spravidla len málokedy vedie k nadviazaniu konkrétnej spolupráce.

Kalendár veľtrhov (Obchodno-priemyselná komora)

Plovdivské medzinárodné veľtržové centrum

www.fair.bg

Sofia Inter Expo Center

www.iec.bg

Všetky právne otázky je potrebné konzultovať s právnymi kancelármi, ktoré sú dobre oboznámené s miestnym právom, ktoré sa v niektorých oblastiach odlišuje od SR (veľvyslanectvo SR v Sofii poskytne kontakty na overené právnické kancelárie). Zvyklosti sa nelíšia zásadne od bežných európskych, treba mať ale na zreteli, že bulharská mentalita nesie prvky južnej Európy v kombinácii s Balkánom. Obchodné rokovania si treba dohodnúť maximálne týždeň dopredu a deň, prípadne niekoľko hodín pred jeho uskutočnením termín ešte raz potvrdiť. Je potrebné sa vopred pripraviť na miestne psychologické nuansy, ako nedodržanie termínu schôdzky, či nepochopenie už prejedných alebo dohodnutých záležitostí. Pracovný čas v Bulharsku sa začína zvyčajne až od 9.00 hod., preto nie je vhodné navrhovať termín stretnutia skôr, ako na 10.00 hod. Rovnako je nevyhovujúce kontaktovanie po 16:00 hod. Ako rokovací jazyk sa v ostatnom čase prijíma angličtina, čoraz zriedkavejšie ruština (ruština v okolí Varny), na prvé stretnutie je ale vhodné najť si tlmočníka. Niekedy môže byť dorozumievacím jazykom aj nemčina, španielčina alebo francúzština.

Istým špecifikom bulharského trhu je tradične vysoké renomé českých zemí. Táto skutočnosť má korene v histórii, keď českí intelektuáli a priemyselníci stáli pri obnove bulharskej štátnosti po oslobodení spod Osmanskej ríše koncom 19. storočia. Český tovar sa v BG považuje za záruku kvality, podobne ako nemecký. Hoci Bulhari sú o rozdiel ČR a SR vo všeobecnosti informovaní, spravidla nerobia rozdiel medzi Čechmi a Slovákmi. Z hľadiska obchodného záujmu nie je odporúčané reagovať na tento prístup negatívne, ale naopak - pokúsiť sa situáciu využiť vo svoj prospech a prihlásiť sa k uznávaným vlastnostiam a očakávaniam.

Balenie a značenie tovarov sa riadi smernicou EÚ o zodpovednosti výrobcu za výrobok. Miestne predpisy vyžadujú opatrenie nápisov tovaru v bulharčine, možné je aj len použitie nálepky s príslušnou informáciou, v prípade zložitejšieho tovaru aj s návodom na použitie. Občania EÚ môžu kupovať nehnuteľnosti v BG vrátane pozemkov. Päťročné moratórium na nákup pozemkov, stanovené ako podmienka Zmluvy o prístupení medzi BG a EÚ, vypršalo 1. 1. 2012.

b) Vyhodnotenie odbytových možností SR

Dôležitým faktorom, ktorý ovplyvňuje ďalší rozvoj vzájomného obchodu je úroveň kúpnej sily obyvateľstva, ako aj intenzita dopytu priemyslu v kontexte ďalšej modernizácie jeho výrobné základne. Pri vývoze spotrebného tovaru do BG je potrebné brať do úvahy, že BG je v rámci EÚ v rebríčku kúpnej sily na poslednom mieste. Na miestnom trhu sa z tohto dôvodu najlepšie uplatňujú spotrebné výrobky nízkej cenovej kategórie, pričom práve nízka cena je rozhodujúcou charakteristikou tovaru, často dôležitejšou, než kvalita. U priemyselných výrobkov je kvalita samozrejme kľúčová a cena zohráva menšiu rolu.

Perspektívne oblasti pre export produktov zo SR majú sféry dopravných, telekomunikačných, kovoobrábacích a energetických technológií (stroje, prístroje a zariadenia vrátane náhradných dielcov) čo súvisí s rozvojom miestnej infraštruktúry. Rovnako sa ako exportne perspektívne javia segmenty poľnohospodárskych a lesníckych strojov (napr. prídavky do potravín, linky pre potravinárstvo, stroje na vákuové balenie, pekárenské linky, baliace pásky, obaly a obalové materiály, fľaše, stroje na výrobu okenných rámov a dverí, lesné vozidlá), ako aj výrobkov aj technológií drevárskeho priemyslu. Bulharské spoločnosti majú tiež záujem o skúsenosti a spracovávanie projektov využitia alternatívnych zdrojov energie, pričom v ostatnom čase hlavne o biomasu.

Potenciál pre slovenské spoločnosti v BG má oblasť outsourcingu pri produkcii výlučne na export – t.j. využitie relatívne nízkych pracovných nákladov v BG oproti veľkej časti EÚ. Platí to tak pre oblasť strojárstva a elektrotechniky (vrátane automotive), ako aj IT a telekomunikácií.

Bulharskí partneri v mnohých prípadoch ponúkajú vytváranie spoločných podnikov, čo môže byť efektívnou možnosťou vstupu na miestny trh, treba však byť opatrný pri výbere partnerov, zmluvnom zabezpečení spoločného podnikania, štatúte spoločnosti, právomociach manažmentu a štúdiu miestnych podmienok. V týchto prípadoch sa odporúča využitie služieb spoľahlivých poradenských a právnických firiem.

c) Marketingová stratégia pri vývoze do teritória

Infraštruktúra na distribúciu a predaj tovarov v BG sa postupne zlepšuje. Sieť supermarketov a hypermarketov sa okrem hlavného mesta Sofie a krajských miest rozšírila aj do menších miest okresného významu, aj keď zatiaľ väčšina obchodov v menších mestách je vo vlastníctve malých podnikateľov a ich ponuka tovarov a služieb je na nižšej úrovni. Bulharské distribučné siete, s výnimkou reťazcov Fantastiko a čiastočne Freshmarket, pôsobia spravidla len lokálne a nehrajú dominantnú úlohu na trhu (v hlavnom meste Sofia má reťazec Fantastiko solídny podiel na trhu).

Zo zahraničných predajných sietí pracuje v BG METRO Cash&Carry, ktorý má 11 predajní v krajine. Ďalšími sú rakúsko-nemecká Billa, baltský T Market a nemecké Lidl, Kaufland a HIT. V októbri 2011 bola v Sofii otvorená prvá a doteraz jediná predajňa IKEA v BG. Firma vstúpila na bulharský trh prostredníctvom frančízy so spoločnosťou House Market S.A., ktorá vlastní obchodný reťazec IKEA v Grécku. Okrem tejto predajne IKEA ponúka možnosť kúpy výrobkov cez špeciálne distribučno-výdajné centrá po krajine. V posledných rokoch sa na bulharskom trhu etablovali aj ďalšie známe reťazce napr. nemecký reťazec drogérií DM, dánsky predajca bytových potrieb Jysk, športové reťazce švajčiarsky Intersport a francúzsky Decathlon, ako aj niektoré módné reťazce známe zo SR (Zara, H&M, Peek&Cloppenburg a.i.). Naopak, po nesplnení pôvodných plánov na expanziu, svoje pôsobenia na bulharskom trhu v nedávnej minulosti ukončili nadnárodné reťazce Penny Market, Plus a Carrefour. V segmente elektroniky hrajú na miestnom trhu dominantnú rolu bulharské reťazce: Technopolis a Technomarket. Z hobbymarketov je na miestnom trhu prítomný Praktiker (frančízu vlastní

bulharský Technopolis), Mr. Bricolage (francúzsko-bulharský), bulharsko-turecký Praktis, bulharský Home-Max (prevzal bývalé predajne rakúskeho Baumaxu) a s jednou predajňou švajčiarsky Bauhaus.

Expanzia zahraničných refazcov viedla k presadeniu nového distribučného modelu, založeného na uprednostňovaní výstavby vlastných logistických centier pred využívaním služieb externých logistických firiem. Najviac sa k tomuto modelu priklonili refazce Billa, Kaufland, Lidl a Technopolis. Duálny distribučný model (t.j. vlastná logistická infraštruktúra v kombinácii s využitím služieb iných logistických firiem) uplatňujú najmä miestne refazce (Fantastiko).

Osobitnou, čoraz viac využívanou formou predaja produktov na bulharskom trhu, predstavuje predaj prostredníctvom bulharských internetových kanálov. Ich zoznam je možné nájsť tu: <https://www.allyoucanread.com/bulgaria-shopping/>.

Výška ceny prenájmu kancelárskych priestorov triedy „A“ v Sofii sa pohybuje medzi 10 a 17 EUR/ m², v závislosti od lokality.

Registrácia zastúpenia - reprezentačná kancelária zahraničnej firmy sa uskutočňuje v Bulharskej obchodno-priemyselnej komore v Sofii (www.bcci.bg) v súlade so Zákonom o podpore investícií. Doba potrebná na registráciu zahraničného zastúpenia sa spravidla pohybuje v rozmedzí 1 až 3 dní. Za účelom registrácie sa predkladajú nasledovné dokumenty:

- žiadosť o registráciu kancelárie (žiadosť a inštrukcie na vyplnenie je možné nájsť na stránke www.bcci.bg/uslugi/member_registration_TRO.htm),
- registrácia firmy v SR (výpis z obchodného registra),
- oficiálne splnomocnenie pre osobu, ktorá je poverená konať za firmu,
- vyhlásenie vedenia spoločnosti o zriadení reprezentačnej kancelárie v BG,
- originálne alebo overené splnomocnenie pre osobu na registráciu a vedenie reprezentačnej kancelárie v BG s určením rozsahu právomocí,
- overený podpisový vzor osoby, zastupujúcej spoločnosť v BG,
- potvrdenie o úhrade poplatku za registráciu reprezentačnej kancelárie v hotovosti alebo prevodom na účet BCCI,
- vyplnená registračná karta v Bulharskej obchodno-priemyselnej komore.

Kontakt: Bulgarian Chamber of Commerce and Industry, Parchevitch Street 42, Sofia, tel.: +359 2 9878884, 9811632, fax: +359 2 9873209, e-mail: repres@bcci.bg, www.bcci.bg.

Právnické osoby, registrované v zahraničí, prípadne zahraniční podnikatelia (fyzické osoby), môžu v BG registrovať pobočku svojej firmy. Pobočka nie je podľa bulharského právneho poriadku právnickou osobou, musí však viesť účtovníctvo nezávislé od materského podniku a vypracovávať vlastnú nezávislú účtovnú uzávierku. Na založenie pobočky nie je nutný základný kapitál. Registrácia pobočky zahraničných právnických osôb sa vykonáva na Registračnej agentúre (www.registryagency.bg) v súlade s bulharským Obchodným zákonníkom.

Spoločné podniky môžu mať formu akejkoľvek obchodnej spoločnosti (akciová spoločnosť, s.r.o., komanditná spoločnosť, verejná obchodná spoločnosť a pod.). Kompetentnou inštitúciou na registráciu spoločného podniku je Agentúra pre registráciu a jej podriadený Obchodný register. Pre registráciu spoločného podniku sa k jednotnej formulárovej žiadosti prikladajú:

- notársky overená spoločenská zmluva
- podpisové vzory štatutárnych zástupcov spoločného podniku
- zakladacia listina podniku, registrovaná v Obchodnom registri
- príslušná koncesia v prípade, že spoločný podnik realizuje koncesované činnosti.

Podrobné informácie ohľadom registrácie spoločného podniku tzv. európskej spoločnosti (Societas Europea) je možné získať na internetových stránkach https://europa.eu/youreurope/business/running-business/developing-business/setting-up-european-company/index_sk.htm.

Zahraničné spoločnosti môžu pri zakladaní pobočky využiť aj služby štátnej agentúry InvestBulgaria, www.investbg.government.bg.

Na bulharskom trhu sa pri prvých obchodných prípadoch odporúčajú platby vopred, prípadne využitie dokumentárneho akreditívu. Pokiaľ sa dodávateľ rozhodne pre odloženú

splatnosť, je dobré zväziť poistenie vývozných rizík. So vstupom zahraničných obchodných refazcov sa však stále vo väčšej miere začínajú uplatňovať obvyklé platobné podmienky ako v SR (odložená splatnosť).

V prípade sporu pri plnení obchodných dohôd možno dosiahnuť jeho riešenie pomocou Bulharskej obchodnej a priemyselnej komory v Sofii (BCCI), pri ktorej pôsobí aj Medzinárodná obchodná arbitráž so štatútom, ktorý zodpovedá medzinárodným požiadavkám. Jej činnosť je upravená Zákonom o medzinárodnej obchodnej arbitráži. Bulharská obchodná a priemyselná komora ponúka vo všetkých otázkach zahraničnoobchodného režimu kompetentnú pomoc.

V prípade sporov sa môže zahraničný investor obrátiť na štátne úrady kompetentné vo veci dozoru nad dodržiavaním zákonných podmienok a rovnocenného prístupu, akými sú Komisia pre cenné papiere a finančné trhy, Kontrolný úrad, Komisia na ochranu konkurencie a pod. V roku 2000 BG podpísalo Konvenciu o riešení medzinárodných investičných sporov.

d) Praktické informácie pre exportéra a importéra

Od 1. 1. 2007 je v BG uplatňovaný voľný pohyb občanov EÚ. Pokiaľ občan EÚ plánuje zostať v BG viac ako 3 mesiace, je povinný dostaviť sa na oddelenie migračnej polície v mieste pobytu (v Sofii priamo na sekciu „Migrácia“ Policajného riaditeľstva Ministerstva vnútra) a požiadať o potvrdenie o prechodnom pobyte. Potvrdenie sa v zmysle zákona vydáva v ten istý deň na dobu max. 5 rokov podľa účelu pobytu. Pre získanie tohto potvrdenia musí občan EÚ predložiť aspoň jeden z nasledovných dokumentov: pracovnú zmluvu (v prípade zamestnaneckého pomeru), potvrdenie školského zariadenia (v prípade štúdia), zdravotné poistenie a dostatočné množstvo peňažných prostriedkov.

Do BG sa môže cestovať na platný cestovný pas SR, ktorého platnosť by mala pokrývať minimálne dobu pobytu v BG a cestu späť do SR. Od 1. 1. 2007 je možné cestovať do BG aj na platný občiansky preukaz SR.

Priame pravidelné letecké spojenie medzi SR a BG existuje od 30. 6. 2017 (spoločnosť Ryanair Bratislava-Sofia – v letnej sezóne 3x týždenne) a od marca 2018 aj Bratislava-Burgas, okrem toho je možné do BG cestovať charterovými letmi (v letnej turistickej sezóne). Priamo z Bratislavy možno do Sofie cestovať aj autobusovou linkou spoločnosti Group OOD, z Banskej Bystrice do Sofie spoločnosťou Touring. Najkratšia cesta osobným automobilom z ktorejkoľvek časti SR do hlavného mesta Sofia je po diaľnici cez Maďarsko a Srbsko (tiež postačuje obč. preukaz) a od slovenských hraníc trvá cca. 9 hod (po hranicu BG). Cesta k pobrežiu Čierneho mora sa zvykne absolvovať aj cez Rumunsko. Vo všetkých väčších mestách BG je možné použiť služby požičania automobilov, pričom cena sa pohybuje od 25 do 100 Eur na deň, v závislosti od modelu požičaného auta. Dobře rozvinutá je taxi služba, ktorej ceny sú na pomerne nízkej úrovni (cca 0,7 Eur/km). V Sofii je za pomoci fondov EÚ vybudované metro (3 linky, z fondov EÚ), ktorého cena je rovnaká, ako mestskej hromadnej dopravy (0,80 Eur), avšak sú potrebné osobitné lístky. Železničná doprava zo SR do BG nie je vzhľadom na dlhý časový rámec cesty a komplikovanosť prestupov v súčasnosti praktická.

BG má relatívne dobre rozvinuté hotelové služby, a to nielen na pobreží a v mestách, ale aj v menej známych turistických oblastiach a v obciach popri hlavných komunikáciách. V Sofii je cena hotelového ubytovania v rozmedzí od 60 do 150 Eur/ izba na deň v závislosti od kategórie a sezóny podobná je cenová úroveň vo veľkých turistických strediskách. V menej populárnych oblastiach sú ceny ubytovania značne nižšie – 50-70 EUR/izba za 1 noc, v slušnej kvalite.

Sviatky v BG:

Hlavný štátny sviatok:

3. marca Deň oslobodenia BG od osmanskej nadvlády (1878)

Oficiálne sviatky:

1. január Nový rok

jar Veľká noc

1. máj Sviatok práce

6. máj	Deň sv. Juraja /Georgiov den/, sviatok bulharskej armády
24. máj	Deň slovanského písomníctva, bulharskej osvety a kultúry (sv. Cyril a Metod)
6. september	Deň zjednotenia BG (1885)
22. september	Deň nezávislosti BG (1908)
1. november	Deň národných buditeľov (pracovné voľno len pre školské zariadenia)
24. - 26. december	Vianočné sviatky

Časový posun: GMT + 2 hodiny, SEČ + 1 hodina

Pracovná doba: obvykle od 09,00 - 17,30

V BG funguje jednotné európske číslo tiesňového volania – 112, ktoré zjednocuje všetky zložky integrovaného záchranného systému.

Prílohy

- tovarová a teritoriálna štruktúra vývozu a dovozu krajiny
Prehľad za príslušný a predchádzajúci rok v odporúčanej štruktúre: „komodita, hodnota, podiel na celkovom dovoze, index rastu/poklesu“
- zoznam kontaktov a webových stránok významných ekonomických štátnych inštitúcií (ministerstvo ktoré má v portfóliu zahraničný obchod a podnikanie, agentúry pre rozvoj obchodu a investícií, colná správa atď.), významných obchodných komôr, audítorských firiem, bánk na podporu zahraničného obchodu, podnikateľských, zamestnávateľských asociácií a združení

Prílohy

Tovarová štruktúra vývozu a dovozu BG za rok 2020 v porovnaní s predošlým rokom:

Sections by SITC	Exports - FOB			Imports - CIF			Trade balance - FOB/CIF	
	2021	2022	Zmena podiel oproti minulému roku v %	2021	2022	Zmena podiel oproti minulému roku v %	2021	2022
	v million EUR			v million EUR			v million EUR	
Spolu	68431.2	93497.0	36.6	76742.6	108085.1	40.8	8311.4	14588.1
podiel krajín EÚ	45270.6	61380.4	35.6	46332.9	59899.6	29.3	1062.3	1480.8
Potraviny a živé zvieratá	8049.0	10033.4	24.7	5802.1	7528.7	29.8	2246.9	2504.7
z toho EÚ	4788.4	5612.4	17.2	4467.0	5648.6	26.5	321.4	-36.2
Nealkoholické nápoja výrobky z tabáku	634.8	636.1	0.2	1256.3	1468.2	16.9	-621.5	-832.1
z toho EÚ	431.8	389.6	-9.8	957.8	1154.0	20.5	-526.0	-764.4
Materiály z výnimkov palív	5218.5	5267.4	0.9	6811.9	9508.3	39.6	-1593.4	-4240.9
z toho EÚ	3097.9	3256.5	5.1	1863.4	2201.6	18.1	1234.5	1054.9
Minerálne oleje, palivá mazivá	4114.2	11418.3	177.5	8792.4	18242.1	107.5	-4678.2	-6823.8
z toho EÚ	1973.7	4280.9	116.9	2625.5	4299.1	63.7	-651.8	-18.2
Prírodné oleje	1363.1	3369.5	147.2	507.9	1635.7	222.1	855.2	1733.8
z toho EÚ	947.0	2140.3	126.0	359.1	652.7	81.8	587.9	1487.6
Chemikálie a príbuzné materiály	7989.1	10970.4	37.3	11845.5	15271.3	28.9	-3856.4	-4300.9
z toho EÚ	5175.9	7148.5	38.1	8844.8	11040.1	24.8	-3668.9	-3891.6
Spracované tovary	15921.9	19930.0	25.2	13223.4	17377.0	31.4	2698.5	2553.0

z toho EÚ	10543.4	14809.0	40.5	6892.7	8979.5	30.3	3650.7	5829.5
Stroje a dopravné zariadenia	15578.5	19081.6	22.5	21379.2	28555.2	33.6	-5800.7	-9473.6
z toho EÚ	11701.2	14091.2	20.4	15517.0	20207.9	30.2	-3815.8	-6116.7
Rôzne priemyselné výrobky	9305.3	12662.3	36.1	6546.5	8397.2	28.3	2758.8	4265.1
z toho EÚ	6444.0	9609.1	49.1	4294.8	5631.2	31.1	2149.2	3977.9
Komodity a transakcie i. n.	256.8	128.0	-50.2	577.4	101.4	-82.4	-320.6	26.6
z toho EÚ	167.3	42.9	-74.4	510.8	84.9	-83.4	-343.5	-42.0

Nár. štatistický inštitút BG a ŠÚ SR (pre SR)

Zoznam kontaktov a webových stránok významných ekonomických inštitúcií:

Agentúra pre zápisy do štátnych registrov	www.registryagency.bg
Agentúra Invest Bulgaria	www.investbg.government.bg
Bulharský register stavebných spoločností	http://register.ksb.bg/
Komora stavebníkov Bulharska	www.ksb.bg
Bulharská obchodná a priemyselná komora	www.bcci.bg
Bulharská hospodárska komora	www.bia-bg.com
Národný štatistický úrad	www.nsi.bg
Privatizačná agentúra	www.priv.government.bg
Agentúra pre malé a stredné podnikanie	www.sme.government.bg
Vláda BG	www.government.bg
Ministerstvo ekonomiky BG	www.mi.government.bg
Ministerstvo energetiky BG	www.me.government.bg
Ministerstvo turizmu BG	www.tourism.government.bg
Ministerstvo poľnohospodárstva, výživy a lesov BG	www.mzh.government.bg
Ministerstvo financií BG	www.minfin.bg
Ministerstvo dopravy, informačných technológií a telekomunikácií BG	www.mtitc.government.bg
Ministerstvo regionálneho rozvoja a verejných prác BG	http://www.mrrb.government.bg
Ministerstvo životného prostredia a vodstva BG	www.moew.government.bg
Bulharská národná banka	www.bnb.bg
Agentúra pre verejné obstarávanie	www.aop.bg/esearch_pp2.php?page=1
Obchodný register	https://public.brra.bg
Kataster	www.cadastre.bg
Komisia pre finančný dohľad	www.fsc.bg

**MINISTERSTVO
ZAHRANIČNÝCH VECÍ
A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

Komisia na ochranu konkurencie	www.cpc.bg
Daňová správa	www.nap.bg
Bulharské ekonomické fórum (pre investorov)	www.biforum.org
Sofia Tech Park	https://sofiatech.bg/en/

Dátum: 31.5.2023